

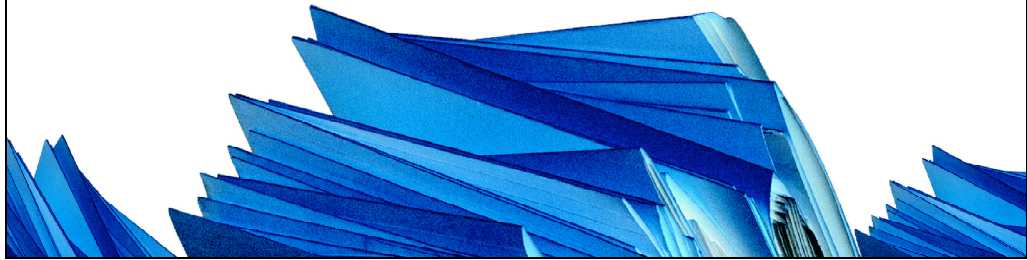

CepKitapları

MÜSTAKİL SANAYİCİ ve İŞADAMLARI DERNEĞİ

MALİYE POLİTİKASI REFORMU

- Vergi Mevzuatında İyileştirmeler
- Tespitler ve Çözüm Önerileri

MALİYE POLİTİKASI REFORMU

**Vergi Mevzuatında İyileştirmeler
Tespitler ve Çözüm Önerileri**

KİTABININ BASIMINA KATKILARINDAN DOLAYI

TEŞEKKÜR EDERİZ

MÜSİAD Cep Kitapları

ISBN-978-975-7215-72-1

Grafik - Tasarım - Baskı ve Cilt

Tavaslı Matbaacılık

Sanayi Cad. No.17 34196

Çobançeşme-Yenibosna-İstanbul

Tel: 0 212 451 31 32 (pbx)

Fax: 0 212 451 31 41

web: www.tavasli.com

Bu çalışma, MÜSİAD Genel Başkanı Dr. Ömer Bolat, MÜSİAD Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Nuri Görenoğlu, MÜSİAD Genel Sekreteri Dr. Nihat Alayoğlu, Doç. Dr. İbrahim Öztürk, Kürşat Şahin, Nizamettin Kutlu, Eyüp Vural Aydın, MÜSİAD Sektör Kurulları ve MÜSİAD'ın Adana, Ankara, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Eskişehir, İzmir, Kayseri, Karadeniz Ereğli, Kocaeli, Konya, Mersin, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon Şubelerinin katkılarıyla hazırlanmıştır.

©2007, Her hakkı mahvuzdur.

MÜSİAD'dan izin alınmak veya MÜSİAD kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

MÜSTAKİL SANAYİCİ ve İŞADAMLARI DERNEĞİ

Sütlüce Mah. İmrahor Cad. No:28 Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0 (212) 222 04 06 **Faks:** 0 (212) 210 50 82

web: www.musiad.org.tr **e-mail:** musiad@musiad.org.tr

CepKitapları

MÜSTAKİL SANAYİCİ ve İŞADAMLARI DERNEĞİ

MALİYE POLİTİKASI REFORMU

- Vergi Mevzuatında İyileştirmeler
- Tespitler ve Çözüm Önerileri

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Bölüm I: Vergi Mevzuatı ve Kayıt Dışı Ekonomi

9

A) Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları	15
B) Ekonominin Kayıt Altına Alınamama Sebepleri	16
C) Vergileme Politikası ve Mevzuatta Genel Sorunlar ve Çözüm Önerileri	17
1) Vergi Kanunlarının Yeniden Yazılması_ _ _ _ _	17
2) Dolaylı Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı_ _ _	18
3) Vergiler Yatırımı Ve İstihdamı Caydırmamalı, Arttırıcı Olmalı_ _ _ _ _	19
4) Vergi Oranlarının Yüksekliği_ _ _ _ _	19
5) Vergiler Gelir Dağılımını Düzeltmeli, Adaletli Olmalı_ _ _	20
6) Sisteme Olan İncanın Sağlanması_ _ _ _ _	20
7) Denetim Mekanizmalarının Etkinleştirilmesi_ _ _ _ _	21
8) Toplanan Kamusal Gelir Ekonomik Ve Adaletli Harcanmalıdır_ _ _ _ _	22
9) Gelir Vergisi Tabana Yayılmalıdır_ _ _ _ _	22
10) Kayıt Dışı Ekonomi Önlenmelidir_ _ _ _ _	23
11) Ücretler Üzerindeki Vergi Yüklü Düşürülmelidir_ _ _ _ _	23
12) Vergi Dairelerinin Yerlerine İlişkin Sorunlar Çözölmelidir_ _	24
13) Bağış Ve İstisnalar Basitleştirilmelidir_ _ _ _ _	24
14) Yıllık Asgari Ücret Tutarını Geçmeyen Harcamalar Gelir Vergisi Matrahından İndirilmelidir_ _ _ _ _	25
15) Gayrimenkul Rantları Vergilendirilmelidir_ _ _ _ _	25
16) Basit Usulde Vergileme Kaldırılmalıdır_ _ _ _ _	25
17) SSK Primleri Vergi Dairesi Tarafından Toplanmalı ve Genel Bütçeye Dahil Personelin Ücretleri Net Ödenmelidir_ _ _ _ _	26
18) Damga Vergisi Ve Bsmv Kaldırılmalıdır_ _ _ _ _	26
19) Genel KDV Oranı Düşürölmelidir_ _ _ _ _	27
20) Mükellefler Hakkında Kesinleşmiş Yargı Kararı Olmadıkça Yurt Dışı Çıkış Yasağı Konmamalıdır_ _ _ _ _	27
21) Stopaj Oranları İndirilmelidir_ _ _ _ _	28
22) Resmi Kurumlar İçin Merkezi Yoklama Yapılmalıdır_ _ _ _	28
23) Ödenmemiş Vergi Haksız Rekabettir_ _ _ _ _	28
24) Erken Ödeyenlerin Ödöllandirilmesi İle Geç Ödeyenlerin Veya Hiç Ödemeyenlerin Cezalandırılması_ _ _ _ _	29
25) Vergi Teşvik Sistemi Tekrar Düzenlenmelidir_ _ _ _ _	31

26) Gümrük Vergilerinde Düzenleme Yapılmalıdır	32
27) Mükellefin Giderleri	32
28) E-Devlet Uygulamasına Geçilmelidir	33
29) Vergi İstisnalarında Yanlış Özendirmeler Kaldırılmalıdır	33
30) Gayri Faal Duruma Düşmüş Şirketlerin Geçmiş Vergi Borçlarının Tasfiyesinin Kolaylaştırılması Yönünde Düzenlemeler Yapılmalıdır	33

Bölüm II: Maliye Politikaları 35

A) İllerden ve Bölgelerden Gelen Görüş ve Çözüm Önerileri 35

Bölüm III: Milli Emlak ve Özelleştirme 51

1) 2B Yasasının Çıkartılamaması	52
2) Hazine Arazilerinin Yatırım Amaçlı Tahsisinde Yaşanan Sorunlar	52
3) Hazine Adına Tescil İşlemlerinde Karşılaşılan Sorunlar	53
4) Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Arazilerin İşgali ve Bu Alanların Korunmasında Yaşanan Sorunlar	54
5) Taşınmaz Mallarla İlgili Bildirimler Esnasında Karşılaşılan Sorunlar	55
6) Ağaçlandırma Amacıyla Hazine Arazilerinin Tahsisi ve Denetimi	56
7) Eğitim Amaçlı Bina ve Arsa Temininde Yaşanan Sorunlar	56
8) TOKİ Konut Yapım Programları ve Bölgesel Etkileri	57
9) “3621 Sayılı Kırı Kanunu ve Uygulaması” Yönetmeliğinin Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar	58
10) Belediye İmar Programları İlanlarının Tebliğinde Yaşanan Sorunlar	59
11) Özelleştirme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar	59
12) Bankacılık Sektörünün Özelleştirmesinde Yaşanan Sorunlar	60
13) Özelleştirme Kapsamı Dışında Tutulacak KİT’lerin Ekonomiye Kazandırılması	60

Bölüm IV: Yatırım Teşvik Politikaları 62

Bölüm V: Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma İçin Çözüm Önerileri 69

Bölüm VI: Maliye Politikaları Hakkında Genel Değerlendirme 74

Önsöz

Türkiye, dünyadaki küresel gelişmelere paralel olarak son yıllarda çok ciddi yapısal değişimler geçirmektedir. Maliye, ekonomi, sosyal-güvenlik, eğitim ve dış politika gibi alanlarda ardı ardına yeniden yapılanma çalışmalarına hep birlikte şahit olmaktadır.

Türkiye ekonomisi özellikle son 5 yıldır istikrarlı büyüme sürecini kaybetmemiş, 2002 yılının ilk çeyreğinde başlayan büyüme süreci, 2007 yılının ilk çeyreğinin sonu itibarıyla aralıksız olarak 21. çeyrekte de büyümesini sürdürmüştür. 1991 – 2001 döneminde yıllık ortalama reel büyüme hızı % 3,23 iken, 2002 – 2006 yılları arasında yıllık bazda % 7,3'e çıkarak 5 yıl toplamında reel % 43 ekonomik büyüme sağlanmıştır. Bu büyümenin kamudan ziyade özel sektör kaynaklı olması da, reel sektörün temsilcileri olan bizleri ayrıca mutlu etmektedir.

2001 kriz yılından beri ekonomide kaydedilen olumlu kazanımların arkasında kamu maliyesinde mali disiplinin ve mali sektörde rehabilitasyonun sağlanması ile, özel kesimde sabit sermaye yatırımları ve verimlilikteki artış yeralmaktadır. Kamu kesiminin katkısı, bütçe açıklarının ortadan kaldırılması, borç yönetiminin daha rasyonel bir yapıya kavuşması ve bilhassa enflasyonun tek haneli rakamlara indirilmesi açısından kritik önemdedir.

Ekonomik kalkınma ve büyüme için elbette istikrar ve güven ortamı son derece önemlidir. Makro-ekonomi politikalarında atılan adımlar da Türkiye'ye şüphesiz güç katmıştır. Ancak, kalkınmanın finansmanını sağlamak ve bu durumu

sürdürülebilir hale getirmek üzere milli tasarrufların artırılması şarttır. Bunun için kamu maliyesi tedbirleri artırılmalı, sosyal güvenlik reformu yapılmalı, sermaye birikiminin tabana yayılarak sağlanması esas alınmalıdır.

Mevcut vergi sistemimiz, ekonomimizin gelişmesine; tasarruf, yatırım ve istihdamın arttırılmasına yardımcı olamamakta, kayıt dışı ekonomiyi ve kayıt dışı istihdamı da büyötmektedir. Bu durum özel sektörün rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemektedir. Kayıt dışılığın önemli sebeplerinden birisi de vergi kayıp ve kaçaklarının önlenememiş olmasıdır. Yapılan araştırmalara göre kayıt - dışılık oranının, % 50 civarında olduğu düşünölmektedir. Elbette ki kayıt-dışılığı önlemek sadece Maliye Bakanlığı'nın çabası ile olamaz. Bunun için, devletin ilgili kurumları harekete geçmeli ve topyekün bir çalışma başlatılmalıdır.

Ödeme gücüne göre alınacak vergiler arasında gelir ve kurumlar vergisi gibi doğrudan gelir üzerinden alınan vergiler, çağımızın en verimli, adil ve yaygın vergisi olarak kabul edilmektedir. Günümüzdeki vergi sistemimizde ağırlık, dolaylı vergiler üzerine kurulmuştur. Makro ekonomik göstergelerdeki iyileşmelerin istihdama yansması için istihdamın üzerindeki vergi yüklerinin azaltılması gerekmektedir. Türkiye, OECD ortalaması yüzde 25'ler mertebesindeyken, yüzde 42,7 ile istihdam vergilerinin en ağır olduğu ülke olmaya devam etmektedir. Zorunlu istihdam uygulaması 50 işçi ile başladığı için, bugün işyerlerinin kayıtları incelendiğinde yüzde 98'inin, 50 kişiden az çalışana sahip olduğu görölecektir. Zira, 51. kişinin istihdamı, şirketlerimize 6 yeni ek istihdamı zorunlu kılmaktadır. Bu şartlar altında, istihdamı cezalandıran değıl teşvik eden politikalar üreterek, bu sınırın en azından 150'ye çıkartılmasının, istihdamı pozitif yönde etkileyeceğı kuşkusuzdur.

Şimdi hedef istikrarın derinleştirilmesi, cari açık ve işsizliğin, yan etkilerin giderilmesi olmalıdır. Aynı parametreler uygulanarak, istikrar yorgunluğundan

kaçınmak için, seçimlerden sonra yeni dönemde, “yeni bir kalkınma mimarisi” şarttır. Reel ekonomi odaklı, sanayi ve üretim odaklı bir kalkınma hamlesi başlatılması için daha adil ve etkin bir vergi reformunun gerçekleştirilmesi son derece önemlidir. Maliye politikalarında uygulanacak değişiklikler, kayıt dışını azaltırken, istikrarın kalıcı olmasını sağlayacak ve küresel rekabette sanayicimize rekabet gücü kazandıracaktır.

Makro istikrardan sonra asıl hedef, bundan sonrası için mikro istikrar olmalıdır. Bir başka deyişle, sanayicilerimizin dünyadaki rakipleri ile rekabet edebilecekleri girdi maliyetleri oluşturulmasına ve uygun yatırım ikliminin sağlanmasına yönelik tedbirlere ihtiyaç vardır.

Bir taraftan bugüne kadar uygulanan programın kazanımlarını korumak, diğer taraftan, özel sektörün rekabet gücünü artıracak, mikro ekonomik tedbirler pake-tini oluşturacak yeni yol haritasını belirlemek gerekir. Bu hedef doğrultusunda 60. yeni hükümete yönelik önerilerimize, makro düzeyde “Adil, Şeffaf ve Rekabetçi bir Ekonomiye Doğru Yeni Hükümete Yol Haritası” başlığı ile yayınladığımız “2007 MÜSİAD Türkiye Ekonomisi Raporu’nun” ardından, mikro alanda “Maliye Politikası Reformu- Vergi Mevzuatında İyileştirmeler, Tespitler ve Çözüm Öneri-leri” başlıklı cep kitabımızla devam etmekteyiz. Bu yapısal tedbirlerin, hem mod-ern dünyanın, hem de modern ekonominin gerektirdiği değişimi ve dönüşümü hızlandıracaklarını düşünmekteyiz. Bu vesileyle eserin yayına hazırlanması ve basımı konusundaki katkılarından dolayı, Mehmet Nuri Görenoğlu, Kürşat Şahin, Doç. Dr. İbrahim Öztürk, Melikşah Utku, Dr. Nihat Alayoğlu, Nizamettin Kutlu, Eyüp Vural Aydın, Araştırmalar ve Yayın Komisyonumuza, MÜSİAD’ın Anadolu’daki şubelerimizin başkanları ve yönetimlerine, bir kez daha teşekkür ediyorum.

Dr. Ömer Bolat
MÜSİAD
Genel Başkanı

BÖLÜM-I

VERGİ MEVZUATI ve KAYIT DIŞI EKONOMİ

Mevcut vergi sistemimiz, karmaşıklığı ve yüksek vergi oranları sebebiyle hem kayıt dışı ekonomiyi, hem de kayıt dışı istihdamı büyötmektedir. Anayasamızın 73. maddesinin birinci fıkrasında “Herkes Kamu giderlerini karşılamak üzere, mali güce göre vergi ödemekle yükümlüdür” denilmektedir. Bu hüküm ile vergi yükünün adil ve dengeli dağıtılması amaçlanmaktadır. Ödeme gücüne göre alınacak vergiler arasında gelir ve kurumlar vergisi gibi doğrudan gelir üzerinden alınan vergiler, çağımızın en verimli, adil ve yaygın vergisi olarak kabul edilmektedir. Dolaylı vergiler genellikle ödeme gücü ilkesi gözetmeksizin alındığı için, vergi adaletsizliğini artıran bir vergi türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da vergi adaletini zedelemektedir. Günümüzde vergi sistemimiz , dolaylı vergiler üzerine kuruludur. Dolaylı vergilerin payının artması, Anayasamızda belirtilen mali güce göre vergilendirme prensibinden uzaklaştığını göstermektedir.

1980’li yıllardan itibaren dolaylı vergiler sürekli olarak artış göstermiştir. Öyle ki, 1980 yılında % 37 olan dolaylı vergi oranı 2006 yılında % 73’e yükselmiştir. Yıllar itibariyle ortaya çıkan bu adaletsiz yapı, son yapılan düzenlemelerle kısmen de olsa giderilmeye çalışılmış, ancak iste-

nilen sonuç alınamamıştır. Nitekim, dolaysız vergilerden olan kurumlar vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı % 9,7, beyana dayanan gelir vergisinin payı ise % 2,5 dur. Stopaj yolu ile alınan gelir vergisi payı ise % 19,5 olup, bunun içinde ücretlerden kesilen verginin payı ise % 89,7'dir. Bu göstergeler toplam vergi gelirlerinin %88'inin esas olarak ücretlilerden yapılan gelir vergisi kesintilerinden ve ÖTV, KDV, Özel iletişim vergisi, akaryakıt tüketim vergisi gibi dolaylı vergilerden sağlandığını göstermektedir.

Yukarıda kısaca açıklanan mevcut durum, hem vergi adaletini, hem de gelir dağılımını olumsuz etkilemektedir. Bu çarpık yapının hemen düzeltilmesi mümkün değildir. Ancak, hedeflerin belirlenip bir noktadan başlanması gerekmektedir. Aksi halde bu gidiş, tüm vergi gelirlerinin dolaylı vergilerden toplanır hale gelmesine neden olacaktır. Demokratik hayatın ve devlet yapısının temelinde, vatandaşın vergi güvenliği önemi bir yer tuttuğundan, ülkede uygulanan vergi politikaları ve vergi ile ilgili düzenlemeler herkesin ilgisini çeken konulardır. Vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin hukuki temelleri Anayasa ile belirlenir. Vergi yasalarının, diğer bir çok yasada bulunmayan bazı özellikleri vardır. Bunların başında değişen ekonomik hayatın bütün gereklerini izleyerek ve yeni şartlara uyarak değişiklik göstermesi gelir. Bunun yanında, verginin yasallığı ilkesinin temelinde yatan "temsilsiz vergi olmaz" ilkesi, vergi yasalarının ancak demokratik parlamenter rejimlerde bir anlam ve önem ifade edeceğini vurgularken, "yasadışı vergi olmaz" ilkesi de, vergi kurallarının yasalarla düzenlenmesi gerektiğini, ortaya koymaktadır.

"Verginin belirgin olması" ilkesi ise, yasalarda verginin kurucu temel öğeleri ile vergisel ödev ve vergisel yöntem ilişkilerinin tam olarak düzen-

lenmesini, bunun yanında, vergi kurallarının kolay erişilebilir, kolay anlaşılabilir olmasını da gerektirir.

Günümüz vergi politikası ve vergi tekniğinin kısmen temelini oluşturan, vergilemede adalet, eşitlik, belirlilik ve açıklık gibi ilkeler, 17. Yüzyıldan buyana tartışılmaktadır. Vergi sistemi içerisinde dolaylı vergilerin giderek ağırlık kazanması, ekonomik ve sosyal hayatın sürekli bir gelişme süreci içerisinde olması ve bunun doğal bir sonucu olarak, karmaşık bir kimliğe bürünmesi, vergi sistemimize de yansımıştır.

Cumhuriyetimizin kurulmasından bu yana Türkiye'de uygulanan vergi politikalarının belirlenmesinde ve vergi yasalarının hazırlanmasında, yanlış ve hatalı uygulamalar olduğu bilinmektedir. Vergi yasalarında sıkça değişiklikler yapıldığı, kamuoyunda sürekli olarak vergi yasalarına ilişkin değişiklik talepleri ve vergi sisteminde reform ihtiyacının sıkça dile getirildiği, vergi yasalarında yapılan düzenlemelerin kısa bir süre sonra değiştirildiği veya uygulanmasının ertelendiği, hatta bazen yasa hükmü yürürlüğe girmeden, uygulanmasından vazgeçildiği gözlemlenmektedir.

Tüm bu olgular, vergi politikalarının belirlenmesi ve bu politikaların uygulanması için çıkarılan vergi yasalarının hazırlanması, yasama sürecinde vergileme ilkelerine ve hukuki normlara uyulmadığının belirtisi olarak algılanmaktadır.

Her toplumda, uygulanan kurallar, belli bir toplumun belli bir zaman dilimindeki beklenti, ihtiyaç ve şartlarına uymuyorsa, arkalarındaki zorlama gücü ne denli katı ve kararlı olursa olsun, toplum söz konusu kuralları

eninde sonunda işlemez duruma getirip ortadan kaldırabilir. Bu nedenle hukukun uygulanması anlamında yasaların hazırlanması ve kuralların konması, büyük özen gerektiren bir işlemdir ve bu işlevi yerine getiren kişi ya da kurumlar, toplumu titizlikle gözlemek, ihtiyaçları gerçeklikle belirlemek zorundadırlar. Diğer bir ifadeyle belirlenen vergi politikaları ve hazırlanan vergi yasaları toplumun irade ve isteklerine cevap vermeli, ekonomik ve toplumsal yapıya uygun olmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 73. maddesine göre, vergi ödevine egemen olan temel anayasal kurallar ana başlıklar halinde şunlardır;

- Vergi genel olmalıdır,
- Vergi mali güçle orantılı olarak alınmalıdır,
- Vergi kamu giderlerini karşılamaya yönelik olmalıdır,
- Vergi yükü adaletli ve dengeli dağılmalıdır,
- Vergi yasal olmalıdır.

Anayasa'da yer alan bu temel kurallar vergi kültürü ve vergi ödeme gayreti açısından da önemlidir. Vergi kültürü ve vergi ödeme gayreti açısından verginin yasal olması, vergi mevzuatının kolay anlaşılır olması ve sıkça değiştirilmeyen kalıcı normlar olması oldukça önem arz etmektedir. Son yıllarda ülkemizin en önemli gündem maddelerinden biri olan, kayıt dışı ekonomi ile ilgili tartışmalar her geçen gün artarak devam etmektedir. Bu tartışmalara rağmen, gerek kayıt dışı ekonominin tanımı, gerekse kayıt dışı ekonominin boyutları konusunda herhangi bir uzlaşma söz konusu değildir. Tartışma, daha çok kayıt dışı ekonominin boyutları konusunda yoğunlaşmakta ve konuyla ilgili olarak birbirinden çok farklı

büyüklikler (kayıtlı ekonominin %10-15'inden % 50 kadar) telaffuz edilmektedir.

Türkiye artık çok büyük ve güçlü bir ülkedir. Gelişen dünya şartlarına ayak uydurmak ve büyümesini daha da hızlandırmak zorundadır. Dünya coğrafyasındaki yerini koruyabilmesi için kendi gelir kaynaklarıyla yaşaması gerekmektedir. Diğer ülkelerde olduğu gibi, ülkemizin en önemli gelir kaynağını da vergi gelirleri oluşturmaktadır. Makroekonomik anlamda bugün gelenen noktada artık borçlanma ile ya da enflasyonla bütçeyi finanse etme imkanı kalmamıştır. Dolayısıyla da artık vergi gelirleri sağlıklı kamu maliyesi açısından öncelikli konular arasına girmiştir. Elbette ki, vergi kaynağından azami verimin alınabilmesi için, vergilerin adil, huku-ki, ekonomik aktivitelere karşı tarafsız ve olabildiğince tüm kişi ve kurum- lar ile bütün kazanç ve iratları kapsar bir şekilde olması gerekir.

Diğer taraftan büyümeye paralel olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm kamu kurumlarının gözden geçirilerek çok acil bir şekilde yeniden yapılan- masının sağlanması gerekmektedir. Bu zorunluluğu tüm vatandaşlar gün- lük yaşantılarında sürekli ve yoğun olarak hissetmektedir. Ülkemize dışarıdan bakan kimi kuruluşlar da, bu durumu bize göre daha açık bir şekilde ortaya koymaktadırlar. Örneğin Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından hazırlanan "Dünya Ekonomik Bakış Raporu"nda kurumsal kalite açısından ülkelerin 5 ayrı kategoriye ayrıldığı ve ülkemizin 4. kate- goride yer aldığını görmekteyiz.

ÜLKELER ARASI KURUMSAL KALİTE KATEGORİSİ

BİRİNCİ	İKİNCİ	ÜÇÜNCÜ	DÖRDÜNCÜ	BEŞİNCİ
ABD,	Kostarika,	Fiji,		Kuzey Kore,
İsviçre,	Malavi,	Batı Samoa,	Senegal,	Kamerun,
Finlandiya,	İsrail,	Comoras,	Ekvador,	Suriye,
Yeni Zelanda,	Bahamalar,	Bahreyn,	Makedonya,	Çad,
Danimarka,	Yunanistan,	Hrvatistan,	TÜRKİYE,	Beyaz Rusya,
Norveç,	Trinidad ve Tobago,	Cape Verde,	Uganda	Endonezya,
İsveç,	Uruguay,	Bolivya,	Venezüella,	Azerbaycan,
İngiltere,	Botswana,	Hindistan,	Küba,	Kenya,
Singapur,	Katar,	Meksika,	Papua ve	Moritanya,
Kanada,	Belize,	Lübnan,	Yeni Gine,	Yemen,
Avustralya,	Umman,	Mali,	Sri Lanka,	Gine- Dissau,
İrlanda,	Namibya,	Dominik,	Madagaskar,	Maldiv Adaları,
Avusturya,	Güney Kore,	Etiyopya,	Vietnam,	Siera Leone,
Almanya,	Yeni Kaledonya,	Tanzanya,	Bangladeş,	Bosna- Hersek,
İzlanda,	Kuveyt,	Gana,	Kamboçya,	Nijerya,
Portekiz,	Urdün,	Mısır,	Orta Afrika Cumhuriyeti,	Burundi,
Solomon Adaları,	Arjantin,	Malezya,	Kolombiya,	Nijer,
İspanya,	Tunus,	Peru,	Nikaragua,	Kongo,
Fransa,	Slovakya,	Fildişi Sahilleri,	Kırgızistan,	Özbekistan,
Güney Kıbrıs,	Burundi,	Moldavya,	Honduras,	Liberya,
Hong Kong,	Letonya,	Çin,	Emenistan,	Yugoslavya,
Porto Riko,	Litvanya,	Zambia,	Swaziland,	Haiti,
Japonya,	Birleşik Arap Emirlikleri,	Surinam,	Cibuti,	Türkmenistan,
İtalya,	Gazze ve Batı Şeria,	Suudi Arabistan,	Mozambik,	Angola,
Belçika,	Moğolistan,	Lesotho,	Guatemala,	Ruanda,
Tayvan,	Filipinler,	Burkina	Zimbabve,	Butan,
Şili,	Fas,	Faso,	Kazakistan,	Ekvator
Barbados,	Tayland,	Nepal,	Gabon, İran,	Ginesi,
Sao	Guyana,	Benin,	Rusya, Gine,	Cezayir,
Pome ve Principe,	Panama,	El Salvador,	Paraguay,	Sudan,
Macaristan,	Güney Afrika Cumhuriyeti,	Jamaika,	Ukrayna,	Laos,
Slovenya,	Polonya,	Bulgaristan,	Pakistan,	Tacikistan,
Malta,	Çek	Romanya,	Gürcistan,	Somali,
Lüksemburg,	Cumhuriyeti,	Brezilya,	Togo.	Zaire,
	Estonya.	Gambia.		Arnavutluk.

Kayıt dışı ekonominin tanımı ve büyüklüğü konusunda farklı yaklaşımlar olmasına rağmen, ülkemizde kayıt dışı ekonominin varlığı ve büyüklüğünün de küçümsenemeyecek bir boyutta olduğu açıktır. Öte yandan özelliği gereği, kayıt dışı ekonominin büyüklüğü konusunda kesin istatistikî bilgiler vermek de mümkün değildir. Bu nedenle, kayıt dışı ekonominin

büyükliğı konusunda verilen ve verilecek tüm rakamlar, belli ölçüde sübjektif değerdendirmeler içeren varsayım, tahmin ve hatta sezgilere dayanmak zorundadır. Türkiye ekonomisinin son 15 yıllık döneminde en önemli sorunlar olarak; enflasyon, bütçe açıkları, devamlı büyüyen iç ve dış borçlar ile ödemeler dengesindeki açıklar gösterilmektedir. Ekonomide görülen istikrarsızlığın temel nedeninin ise, kaynak yetersizliğı olduğu toplumun bütün kesimlerince dile getirilmektedir. Bu noktaya gelmesinde başrolü oynayan kayıt dışı ekonomiyi doğuran en önemli nedenin, **vergi oranlarının yüksekliğı** olduğu konusunda toplumun büyük bir kesimi hemfikirdir.

A) Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları

Vergi kayıp ve kaçığının en önemli nedeninin vergi oranlarının yüksekliğı olduğu, yüksek vergi oranlarının vergi kaçırmayı teşvik ettiği bir dizi akademik çalışma ile de ortaya konmuştur. Vergi oranları arttığında ve gelir vergisinin artan oranlı tarifesi yukarılara tırmandıkça mükelleflerin vergiye karşı tepkileri de artmaktadır. İSO tarafından 525 işyeri üzerinde yapılan ankete göre; adaletsiz bir vergilemenin varlığı, toplanan vergilerin etkin kullanılmaması ve yüksek vergi oranları Türkiye’de vergi kaçırmada önemli bir rol oynamaktadır. Ankete katılanların yüzde 87’si vergi kaçakçılığının yüksek vergi oranlarından kaynaklandığını ifade etmiştir . Hesap Uzmanları Kurulunca 1985 ve 1989 yılları arasında yapılan vergi incelemelerinde, beyan edilen matrahın asgarî yüzde 65’i azamî yüzde 86’sı kadar bir kısmın beyan dışı bırakılmış matrah olduğu tesbit edilmiştir. DPT’nin bir çalışmasına göre de, kayıt dışının oranı % 40 düzeylerindedir. Bu araştırmalar da göstermektedir ki, bazı kişiler elde ettikleri gelirleri vergilendirme kapsamı dışında tutmaktadır. Ancak kayıt dışı ekonominin bu çapta bü-

yük olmasının en büyük sebebi mükelleflerin bir kısım faaliyetlerini kayıt altına almamalarıdır.

B) Ekonominin Kayıt Altına Alınamama Sebepleri

Genel olarak dünyada ve özel olarak Türkiye’de kayıt dışı ekonominin çok yüksek oranlarda olmasının en büyük sebebi, hiç şüphesiz vergilendirme rejiminden kaynaklanmaktadır. Gelir vergisi mükellefleri yüzde 15 ile yüzde 35 oranında, kurumlar vergisi mükellefleri ise kar dağıtımındaki stopaj ve kar payı elde eden ortağın ödediği vergiyle birlikte yüzde 35’e varan bir vergi yüküyle karşı karşıya kalmaktadır. Katma Değer Vergisi oranlarının yüksek olması, fişsiz alışverişi yaygınlaştırmakta, bu da kayıt dışı ekonomiyi tabana yayan bir etki yapmaktadır. Türkiye’de belli periyotlarla yaşanan ekonomik krizlerin en büyük sebeplerinden biri de, hiç şüphesiz kayıt dışı ekonominin yüksek boyutlara ulaşmasıdır. Zira yüksek oranlardaki kayıt dışı ekonomi, yüksek oranlarda vergi kaybı anlamına gelmektedir.

Bu doğrultuda vergi oranlarının düşürülmesinin kayıt dışının cazibesini kaybetmesinde etkili olacağı kuşkusuzdur. Bu ayrıca yatırımları teşvik edecek, yabancı sermaye girişini hızlandıracak, krizler nedeniyle ertelenen harcamaların gerçekleşmesini sağlayacak ve fişsiz ve faturasız alışverişi azaltacağı için, kayıt içi ekonominin oranını da arttıracaktır. Zira ülkemizde son yıllarda, vergi gelirlerini artırmak için vergi oranlarının artırılması yoluna gidilmeyip, kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına almak için çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalar öz itibari ile vergi idaresinin denetim yükünü arttırıcı çalışmalardır. Bu çalışmaların yanı sıra vergi idaresinin yükünü azaltıcı bir unsur olarak vergi oranlarının kabul edilebilir seviyelere çekilmesi için çalışılmalıdır. Bu çerçevede bütçe açıklarının kapatılması için borçlanma rejiminin yerine, kayıt dışını kayda alabilmek için çalışma yapılması önerilebilir.

C) Vergileme Politikası ve Mevzuatta Genel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

1) VERGİ KANUNLARININ YENİDEN YAZILMASI

Gelir İdaresinin Yeniden Yapılandırılması ile ilgili olarak yapılan yasal düzenlemeden sonra, mevcut stand-by içerisinde yer alan hususlardan Kurumlar Vergisi Yasası yeniden yazılmış ve yürürlüğe girmiştir. Ancak, Gelir vergisi, Vergi Usul Kanunu ve Katma Değer Vergisi Kanununun yeniden yazılmasında mesafe alınmamıştır. Bu sebeple yasal düzenlemeler noktasında istenilen başarı sağlanamamıştır.

Öte yandan, gerçekleştirilen yasal düzenlemelerin uygulamada yol açtığı sorun ve duraksamalarda da giderek bir artış görülmektedir. Kamu gelirlerinin sağlanmasına yönelik olarak vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin oluşturduğu ve vergi sisteminin temel dayanağını teşkil eden yasal mevzuat üzerinde yapılan değişiklikler, ortaya çıkan idari görüş farklılıkları, vergi yükümlülerini çoğu kez yanlışla düşürmektedir.

Gerçekte, vergi yasalarının anlaşılabilir ve kolay uygulanabilir olması gerekmektedir. Ancak uygulama esnasında özellikle temel vergi yasaları; asıl maddeler, geçici maddeler, ek geçici maddeler, mükerrer maddeler, olmayan veya yürürlükten kaldırılmış maddeler ile dolu olup, bu konuda yürürlükten kalkan maddelerin uygulanmasına yönelik olarak yapılan vergi incelemeleri zaman zaman yükümlüleri zora sokmaktadır.

Sürekli yapılan değişiklikler, mevzuatı sadelik ve basitlikten tamamen uzaklaştırmıştır. "Türk vergi mevzuatına asıl maddeler yerine ek ve geçici maddeler yön vermektedir. Türk vergi mevzuatında yasalar kadar mevzuat-

tı oluşturan Bakanlar Kurulu kararları, tebliğler, sirküler, iç genelgeler, muktezalar (özelgeler) genel yazılar gibi idari kararlar da önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca zaman içerisinde oluşan yargı kararları da uygulamaya yön vermektedir. Türkiye’de mevcut vergi yasalarının dilinin ağır olması da vergileme ile ilgili düzenlemeleri karmaşıktırmaktadır. Vergi yasaları gözden geçirilerek, metinler kısa ve kesin hükümler içerecek şekilde sadeleştirilmeli, ilgililerinin anlayabileceği bir dil kullanılmalıdır. Vergi yasalarında yer alan kavram ve ifadelerin imkanlar ölçüsünde anlaşılabilirliğinin sağlanması gerekir. Ayrıca, yargı kararları ile mustakar hale gelmiş konularda Mali İdare kendi görüşünde ısrar etmekten vazgeçmeli ve uygulamaya yargı kararları doğrultusunda yön verilmelidir. Aksi halde, mükellef ile maliye arasında gereksiz ihtilaflar ortaya çıkmakta, mükellef, idare ve yargı mercileri açısından gereksiz zaman ve iş gücü kaybına neden olmaktadır.

2) DOLAYLI VERGİLERİN TOPLAM VERGİ GELİRLERİ İÇİNDEKİ PAYI

Bir ülkede vergi adaleti olması için dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı, dolaysız vergilerden yüksek olmamalıdır. Kısacası vergi reformunun yönelmesi gereken alan bu alan olmalıdır. Dolaylı vergileri azaltan ve vergi süreçlerini mükellef lehine kısaltan reformlar uzun vadede başarılı olacaktır. Dar ve sabit gelirlielerin aleyhine olan dolaylı vergilerin (tüketim vergilerinin) vergi sistemi içindeki ağırlığı azaltılmalıdır. Vergi adaletini ve herkesten mali gücüne, servetine ve gelirine göre vergi alınması ilkesini sağlayacak bir vergi reformu gerçekleştirilmelidir. Bugün Avrupa Birliği ülkelerinde, toplam vergi gelirleri içinde, dolaylı vergilerin oranı yüzde 35 iken, Türkiye’de bu oranın yüzde 73 civarında olduğu hesap edilmelidir.

3) VERGİLER YATIRIMI VE İSTİHDAMI CAYDIRMAMALI, ARTIRICI OLMALI

Yatırım ve üretim yapan, istihdam sağlayan tüm müteşebbislerimizin “sürdürülebilir bir ekonomik büyüme” hedefine sahip bulunduğu ülkemizde, vergi en önemli politika aracı olmaya devam edecektir. Enflasyonun düşmesine paralel olarak, kar paylarının düşmesiyle, yeni yatırımların bundan olumsuz etkileneceği ortadadır. Bu nedenle vergi oranlarında indirim gitmenin, bununla birlikte yatırımı ve istihdamı teşvik eden politikalar oluşturma bir zorunluluk olduğu açıktır. Üretim ve istihdamın önünü açacak, büyümeyi ve kalkınmayı hedefleyen politikalara dönülmelidir. Türkiye’de, sermaye birikimi ve yatırım son derece yetersizdir ve yatırımın desteklenmesi gerekir. Bu nedenle, İstihdam ve üretime yönelik yatırım indirimi devam etmelidir. Her mükellefin yatırım indiriminden istifade etmesi yanlıştır, ancak uygulamanın tamamen kaldırılması da doğru değildir.

4) VERGİ ORANLARININ YÜKSEKLİĞİ

Kurumlar vergisi önce yüzde 33’den yüzde 30’a, sonra yüzde 30’dan yüzde 20’ye düşürülmüştür. İş dünyası ve yatırımcılar devrim niteliğindeki bu gelişmeyi büyük bir memnuniyetle karşılamışlardır. Bu reform uygulaması bile hem yeni yatırımcılar açısından hem de işletme sahiplerinin yeni istihdam oluşturma girişimleri açısından son derece etkili bir hamle olmuştur. Tekstil sektöründe %8’e indirilen KDV oranı memnuniyet vericidir. Ancak, genel KDV oranı olan %18 yüksekliğini muhafaza etmektedir. Genel KDV oranının %15’e çekilmesi, kayıt dışılığı önlemede önemli bir rol oynayacaktır. Öte yandan, KDV’de tevkifat uygulaması son derece doğru bir yöntemdir ve bunun yaygınlaştırılmasında fayda vardır.

5) VERGİLER GELİR DAĞILIMINI DÜZELTMELİ, ADALETLİ OLMALI

1990'lı yıllarda gelir dağılımı son derece bozulmuş ve ülke içinde yoksullaşma artmıştır. Bunun aşılabilmesi için, sosyal devlet uygulamaları tartışmasız bir biçimde hayata geçirilmelidir. Vergi tabanı yaygınlaştırılmalı, vergi gelirleri artırılmalıdır. Sermaye gelirlerinin vergi gelirleri içindeki payını yükseltecek önlemler alınmalıdır. Vergi adaletini ve herkesten mali gücüne, servetine ve gelirine göre vergi alınması ilkesini sağlayacak bir vergi reformu gerçekleştirilmelidir.

Vergi politikalarının belirlenmesi ve vergi yasalarının hazırlanmasında, iş dünyası, üniversite ve vergi idaresi temsilcilerinin periyodik olarak bir araya getirilmesi, mevcut vergi yasalarının aksayan yönleri ve yapılması gerekli düzenlemeler konusunda tartışma ortamının oluşturulması gerekir. Bu durum, vergi yasalarının daha iyi hazırlanması ve uygulanmasına imkan sağlayacağı gibi, vergi adaleti ve uzlaşma sağlanmasına da katkıda bulacaktır.

6) SİSTEME OLAN İNANCIN SAĞLANMASI

Vergi reformlarında başarıya ulaşmanın ve bu reformların eksiksiz uygulanabilmesi açısından mükelleflerin sisteme inanmaları, güvenmeleri ve müeyyidelere saygı duymaları gerekmektedir. Yasalarla kurulan bir sistem ne kadar kusursuz olursa olsun, sistemin başarıyla uygulanması, sisteme olan inanç etkili bir denetim ile sisteme erken uyanları ödüllendirme, uyanmayanları cezalandırma mekanizmalarına ihtiyaç gösterir.

7) DENETİM MEKANİZMALARININ ETKİNLEŞTİRİLMESİ

Yeteri kadar gelir ve kurumlar vergisinin toplanamamasının ve kayıt dışının aşırı derecede yüksek olmasının en önemli nedenlerinden biri de vergi denetiminin yeterli olmaması ve caydırıcı etki oluşturmamasıdır.

Türkiye’de vergi denetim oranı %2 civarındadır. Toplam denetim kadrosu 10.018, dolu kadro ise yaklaşık 3.472 kişidir. Toplam kurumlar vergisinin %61’inin 100, %87’i sinin ise yaklaşık 5.000 mükellef tarafından ödendiği düşünülürse, denetimin son derece yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, özellikle Maliye Müfettişleri, Hesap Uzmanları ve Gelirler Kontrolörleri incelemelerini, rahat bir inceleme imkanı olduğu için, büyük mükellefler üzerinde yoğunlaştırmaktadır. İnceleme öncelikle belge düzeyini sağlamaya ve kayıt dışı işlemlerin tespiti yönelik olmalıdır. Ayrıca, keyfi uygulamaların önüne geçmek, mükellefin idareye karşı güven ve itimadını temin etmek açısından tüm denetim elemanlarına savcılar ve hakimlerde olduğu gibi sorumluluk getirilmelidir.

Yasa tasarısının genel gerekçesinde, kuruluşlara faaliyetlerini vergi numaraları bazında manyetik ortamlarda verme yükümlüğü getireceği belirtilmiştir. Burada amaçlanan teknolojik imkanlardan da faydalanarak, etkin bir vergi denetimi yapmaktır. Verginin usulüne göre ödenip ödenmediği, sunulan belgelerin gerçek olup olmadığı etkin bir biçimde denetlenmelidir. Bu denetimi yapacak olanlar da Maliye Bakanlığında çalışan kamu görevlileridir. Acaba, bu kamu görevlileri etkin bir denetim yapacak araç ve gerece sahip midir? Acaba sayıları bu denetimleri yapmaya yeterli midir?

Tüm bu sorularında cevaplarının bulunması son derece önemlidir. Zira vergi sisteminde kaçığın meydana gelmesi, sadece vergi mükellefleri-

nin vergi kaçırma eğilimlerinden kaynaklanmamaktadır. Vergi ve benzeri kamusal gelirleri toplayan idari makamların tutum ve davranışlarından da kaynaklanabilir. Örneğin, mükellefler üzerinde idari denetim yapmakla görevli vergi dairesi görevlilerinin görevlerini gereği gibi yapıp yapmadıklarının denetlenmesi son derece önemlidir. Ayrıca, toplanması ve harcanması Yerel Yönetimlere bırakılan kamusal gelirlerin çoğu zaman popülist yaklaşımlar sebebiyle toplanmadığına da şahit olunmaktadır. Denetim mekanizmasının ülkemizde tam ve kesin olarak işletilmesi bir çok sorunun aşılması için etkili olacaktır.

Öte yandan denetim birimleri, aşağı yukarı aynı işleri yaptıkları halde, 3 merkezi, 1 mahalli olmak üzere, 4 ayrı birimden oluşmakta ve parçalı bir yapı arz etmektedir. Öncelikle, Maliye Müfettişleri, Hesap Uzmanları ve Gelirler Kontrolörleri Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde tek çatı altında toplanmalıdır. Ayrıca, boş denetim kadroları en kısa sürede doldurulmalı ve vergi inceleme oranı ilk etapta %10'a çıkarılmalıdır.

8) TOPLANAN KAMUSAL GELİR EKONOMİK VE ADALETLİ HARCANMALIDIR

Yargı denetimi de vergi reformu konusunda atılacak çok önemli adımlardan biridir. Tabiatı gereği en yavaş işleyen fakat en etkili denetim yoludur. Kamusal gelirlerin adaletli ve ekonomik harcanmasının sağlanması için, etkin bir kamuoyu denetimini gerekli ve zorunlu kılmaktadır. Kamu vicdanı popülist olamayan, hizmete dönük harcamaları görmek istemektedir.

9) GELİR VERGİSİ TABANA YAYILMALIDIR

Türkiye’de verginin tabana yayılması, vergi bilincinin oluşturulması,

mükellef sayısının artırılması ve herkesin gelirine göre vergi ödemesi sağlanmalıdır. Bu çerçevede Türkiye’de yaşayan herkes (Küçük çiftçiler, öğrenciler, ev hanımları gibi olanlar hariç) beyanname kapsamına alınmalıdır. Bu çalışmalar yapılırken alınacak verginin mükellefin vicdanında yerini bulmasına dikkat edilmeli, vergi tutarı ödenebilir, mevzuat ise basit olmalıdır.

10) KAYIT DIŞI EKONOMİ ÖNLENMELİDİR

Vergi kayıp ve kaçaklarının önlenememesi, kayıt dışına sebep olmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, kayıt dışılık konusunda farklı oranlar ileri sürülmekle birlikte, bunun %50 civarında olduğu düşünülmektedir. Kayıt dışılığın çeşitli sebepleri olmakla birlikte, bunlardan en önemlisi vergi ödeme veya daha az vergi ödeme isteğidir. Bu nedenle, kayıt dışılığın üzerine gidilmeli ve kayıt dışılık önlenmelidir. Bunu yaparken, öncelikle kayıt dışılığa neden olan olaylar üzerinde durulmalıdır. Kayıt dışılığın önlenmesi sadece Maliye Bakanlığı’nın görevi olarak belirlenmemeli, aksine Devletin tüm ilgili kurumları harekete geçirilmeli ve topyekün bir çalışma başlatılmalıdır.

11) ÜCRETLER ÜZERİNDEKİ VERGİ YÜKÜ DÜŞÜRÜLMELİDİR

Ücretler üzerindeki vergi yükü ve sosyal güvenlik primi oranı %42,7 ile OECD ülkeleri içinde en yüksek orandır. Bu durum, büyük ölçüde kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı ekonomiye yol açmaktadır. Alınacak tedbirler ne olursa olsun , bu şartlarda çalışanları kayıt altına almak mümkün olmayacaktır. Bu nedenle, ücretler üzerindeki sosyal güvenlik primi ve vergi yükü toplamı %25’i geçmeyecek şekilde aşamalı olarak azaltılmalıdır.

12) VERGİ DAİRELERİNİN YERLERİNE İLİŞKİN SORUNLAR ÇÖZÜLMELİDİR

Kurumlar vergisi mükelleflerinin kanuni merkezleri ile iş merkezlerinin ayrı il sınırları içerisinde olması mümkündür. Kurumlar vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesinin, iş merkezinin bulunmadığı bir ilde yer alması, aşağıda belirtilen sorunlara sebep olmaktadır.

- Vergi Dairesi ile iş merkezinin ayrı illerde olması halinde, kurumun iş merkezinde gerek imalat işlemlerinin, gerekse satış işlemlerinin gerçekleştirilmesinden dolayı yerel idarenin kaynaklarını kullanmasına rağmen, ödediği vergilerden yerel idareye pay verilmesi mümkün değildir.
- Vergi Dairesi ile iş merkezinin ayrı illerde olması halinde, yerel yönetimlerin yapacakları denetimlerde güçlüklerle karşılaşılması kaçınılmazdır.
- Vergi Dairesi ile iş merkezinin ayrı illerde olması halinde, istatistik bilgilerin toplanması ve yorumlanmasında ciddi hatalar oluşması kaçınılmazdır.
- Vergi Dairesi ile iş merkezinin ayrı illerde olması, ekonomik faaliyetlerin oluşturulduğu yer ile harcandığı ya da tasarrufa dönüştürüldüğü yerlerin farklılaşmasına sebep olacaktır.

13) BAĞIŞ VE İSTİSNALAR BASİTLEŞTİRİLMELİDİR

Özellikle bağış ve yardımlarla istisnalar konusunda olmak üzere, özel yasalarda yer alan vergilemeye ilişkin hükümler, basitlik ilkesi ile bağdaşmayan ve vergi yasalarının karmaşıklığını artıran nedenler arasında yer al-

maktadır. Bu konuda sadeleştirme ve basitleştirmeye gidilmesi gerekmektedir.

14) YILLIK ASGARİ ÜCRET TUTARINI GEÇMEYEN HARCAMALAR GELİR VERGİSİ MATRAHINDAN İNDİRİLMELİDİR

Yıllık asgari ücret toplamını geçmemek üzere, mükelleflerin kendisi, eşi ve çocukları için yapacakları harcamalar gelir vergisi matrahından indirilmelidir. Bu uygulama hem ücretliler hem de yıllık gelir vergisi beyannamesi veren mükellefler için geçerli olmalıdır. Bunu yaparken, bölgeler ve meslekler itibariyle farklı tutarlar tespit edilmeli, tutarlar tespit edilirken bölgelerin sanayi ve ticaret odalarının görüşü alınmalıdır. Bu sistem, belge toplamayı teşvik edecek ve kısmen de olsa kayıt dışının azalmasını sağlayacaktır.

15) GAYRİMENKUL RANTLARI VERGİLENDİRİLMELİDİR

Özellikle büyük şehirlerde ve tatil yörelerindeki gayrimenkul, özellikle arsa, spekülasyonundan büyük gelirler elde edilmekte ve bunlardan vergi alınmamaktadır. Bu gibi gayrimenkul yatırımdan elde edilen rantlar vergilendirilmelidir. Ancak, kişilerin oturmak maksadıyla sahip oldukları meskenler bu uygulamanın dışında tutulmalıdır.

16) BASİT USULDE VERGİLEME KALDIRILMALIDIR

Basit Usul Vergi Mükellefiyetine tabi olan ve genel olarak hasılat ve giderlerinde olması gerekenden çok uzak tespitler yapılan bu mükelleflere uygulanan Basit Usul Vergi Mükellefiyeti mutlaka kaldırılarak bunlar da beyannameli gelir vergisi kapsamına alınmalıdır. Bu yapılamıyorsa basit usule tabi olanlar tamamen vergi dışında bırakılmalıdır. Zira bu sistem, ka-

yıt dışına sebep olmakta ve katlanılan gider, elde edilen vergiden kat kat fazla olmaktadır.

17) SSK PRİMLERİ VERGİ DAİRESİ TARAFINDAN TOPLANMALI VE GENEL BÜTÇEYE DAHİL PERSONELİN ÜCRETLERİ NET ÖDENMELİDİR

Genel bütçe dengesi açısından, fazla vergi toplamanın yanı sıra harcamalarda tasarruf yapmakta son derece önemlidir. Bu doğrultuda, sosyal güvenlik kurumları aşırı personel yükü altındadır. SSK tarafından toplanan primler muhtasar beyannameye eklenecek bir satır ile Vergi Daireleri tarafından toplanabilir. Zira, SSK prim ödenmesine kaynak olan ücretlerin stopajı zaten vergi dairesi tarafından tahsil edilmektedir. Bunun için vergi dairesinde ilave personele de ihtiyaç yoktur. Böylece, SSK'nın genel giderlerinde önemli tasarruf sağlamış olacaktır. Yine, Genel Bütçeye dahil devlet dairelerinde çalışan memurların ücretlerinden gelir vergisi stopajı ve emekli kesintisi yapılmaktadır. Esas itibarıyla bu işlem sadece göstermelik bir durum arz etmekte ve net gelir artırıcı etkisi bulunmamaktadır. Tam tersine işlem için fazladan personel istihdam edilmekte, gereksiz giderlere katlanılmaktadır. Bu nedenle, Devlet memurlarının ücretlerinden kesilen stopaj ve emekli kesintisi kaldırılmalı ve ücretler net olarak ödenmelidir. Emekli kesintileri ise ayrı bir bütçe kaleminden doğrudan Emekli Sandığına veya ilgili kuruma ödenmelidir.

18) DAMGA VERGİSİ VE BSMV KALDIRILMALI

Çoğu sözleşmeden damga vergisi alınması ve vergiyi ödemek için beyanname ile tahakkuk ettirilmesi zorunluluğu işletmeleri sözleşme yapmaktan çekinir hale getirmiştir. Damga vergisi ise vergi gelirleri içinde önemli bir yer tutmamasına rağmen, uygulamada önemli kırtasiye ve prob-

lem yaratmaktadır. Bu durum kayıt dışına neden olmakta, vergide basitlik ilkesine ters düşmekte, bürokrasiyi artırmaya yol açmaktadır. Ayrıca BSMV kredi maliyetlerini yükseltmekte ve başka ülkeler ile rekabet eşitsizliği doğurmaktadır. Bununla birlikte, BSMV'nin yüksek olması akreditif ve kredi işlemlerinin yurt dışına taşınmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden damga vergisi uygulaması yeniden düzenlenmeli, hatta bütçede çok önemli kayıplara yol açmayacaksa tamamen kaldırılmalıdır.

19) GENEL KDV ORANI DÜŞÜRÜLMELİ

Kurumlar vergisi oranı %20, Gelir Vergisi oranı ilk dilim ise %15'dir. Genel KDV oranı ise %18'dir. Türkiye'de genel KDV oranı oldukça yüksektir. Vergi oranlarından kaynaklanan kayıt dışılığın en önemli nedeni Kurumlar ve Gelir Vergisi oranlarından ziyade katma değer vergisi oranları ve çalışanlar üzerindeki vergi ve SSK yüküdür. Genel KDV oranı olan %18 Katma değer vergisi oranında (bütçe imkanların doğrultusunda kademeli olarak) yapılacak indirim, kayıt dışının önlenmesinde, kurumlar vergisi oranında yapılacak indirimden daha fazla etki yaratacaktır. Bu durum kayıt dışı ekonominin en önemli nedenlerinden birisi KDV'deki yüksek orandır. Ayrıca, sektörler itibarıyla farklı oranlarda KDV uygulaması haksız rekabete sebep olmakta ve vergide adalet duygusunu zedelemektedir. Bu nedenle, genel KDV oranı %15'e indirilmeli, en fazla iki kademeli (%1 ve %15 gibi) oran olmalıdır. Ayrıca vadeli satışlarda KDV tahsilat yapıldıkça ödenmelidir.

20) MÜKELLEFLER HAKKINDA KESİNLEŞMİŞ YARGI KARARI OLMADIKÇA YURT DIŞI ÇIKIŞ YASAĞI KONMAMALI

Mevcut uygulamaya göre, belirli bir tutarın üzerinde borcu olan mü-

kellefler için mükellefe dahi haber verilmeden, yurt dışı çıkış yasağı konmaktadır. İhracatını artıracakım diye çabalayan, dünyaya açılmış, AB'ye girmeye çalışan bir Türkiye için anayasal ve demokratik olmayan bu uygulamayı kabullenmek mümkün değil. Bu yüzden, kesinleşmiş mahkeme kararı olmadığı sürece, mükellefler hakkında yurt dışı çıkış yasağı konmamalı.

21) STOPAJ ORANLARI İNDİRİLMELİ

Kira gelirleri ve Serbest meslek gelirleri üzerinden kesilen vergi oranının %22 den %20'ye düşürülmesi olumlu karşılanmakla birlikte, gelir vergisi ilk diliminin %15 olması nedeniyle mükellefleri vergi iadesi almak durumunda bırakmaktadır. Stopaj oranlarının gelir vergisi ilk dilimi olan %15 seviyesine çekilmesi, hem kayıt dışılığı azaltılmasında, hem de vergi iadesi işlemlerini azaltılmasında faydalı olacaktır.

22) RESMİ KURUMLAR İÇİN MERKEZİ YOKLAMA YAPILMALIDIR

Müteşebbislerin bürokratik işlerini kolaylaştırmak ve devlet içinde tekrarlayan işlemlerden kurtulmak için, işletme açılış ve kapanış işlemleri ile yoklama işlemleri tek merkezden yapılmalıdır. Vergi idaresi, Sosyal Güvenlik Kurumu, Belediyeler, Ticaret, Esnaf ve Meslek odaları işlemlerinde bu merkezi yoklamayı esas almalı ve ortak veri tabanını kullanmalıdır.

23) ÖDENMEMİŞ VERGİ HAKSIZ REKABETTİR

Özellikle KDV, ÖTV, Stopaj gibi dolaylı vergileri ödememeyi alışkanlık haline getiren veya ödemeyi düşünmeyen mükellefler haksız rekabete sebep olmaktadır. Bu tip devletin emanet parasıyla ticaret yapmaya çalışan tüccarlara ağır müeyyideler getirilmelidir. Bu tip mükellefler için merkezi

kara liste tutulmalı, farklı ortaklık yapılı şirketlerle tekrar tekrar devletin önüne çıkması önlenmelidir. Bunun için gerekli olan teknolojik alt yapı ve veri tabanı vergi idaresinde mevcuttur.

24) ERKEN ÖDEYENLERİN ÖDÜLENDİRİLMESİ İLE, GEÇ ÖDEYENLERİN VEYA HİÇ ÖDEMEYENLERİN CEZALANDIRILMASI

Mükellefler, enflasyonun da etkisiyle yasalarda verilen ödeme sürelerinin son gününde vergi veya benzeri borçlarını ödemek istemektedirler. Bu durum vergi dairelerinde son gün yığılmalarına ve izdihamlara yol açmaktadır. Çoğu zaman son gün ödemeye gelen mükellefler fiilen vergi dairelerinde olmalarına rağmen, borçlarını ödeyemedikleri için ertesi günlerde cezalı olarak ödeme yapmak zorunda kalmaktadır. Bu tür olumsuzluklardan kurtulmak için, vergi borçlarını yasal süreçlerin başlarında ödeyerek, süreç geçtikten sonra ödeyecekleri faiz tutarı kadar ödüllendirmelere tabi tutulabilirler. Bu yaklaşım hem vergi dairelerindeki izdihamı önlemek, hem de vergi gelirlerini düzenli ve zamanında toplamak açısından faydalı olacaktır.

Cezaların işlerliği ve caydırıcılığı vergi sistemimizin en önemli unsurlarından biridir. Ne yazık ki bugüne kadar bu konuda da başarılı bir sistem ortaya konulduğu söylenemez. Maliye ile yargının pek çok konudaki fikir ayrılığı ve bu ayrılık konusu pürüzlerini giderilmeyişi bu konudaki etkinliği erozyona uğratmaktadır. Özellikle yasaların hazırlanışı ve kanunlaşması sürecinde yargı kurumları ve akademik çevrelerin mutabakatı aranmalıdır. Vergi ziyanına sebep olanlara kaçırılan verginin bir katı tutarında ceza kesmek, kaçırılan vergi için kesilen cezanın zaman için de değerinin aşınmasını engelleyecek bir müeyyidedir.

Mali yapıyı sabote eden, tamamen Hazine'den para çalma üzerine planlarını kuran mükellef nezdindeki caydırıcılık yeterli değildir. Hürriyeti bağlayıcı cezaların uygulanabilirliği neredeyse yok gibidir. Bu konudaki aksaklıkların mutlaka giderilmesi gerekmektedir. Sistem içinde kalan mükellefe kötü örnek teşkil eden bir uygulama yıllardır sürüp gitmektedir .

Halbuki asıl mali denetimin mücadele alanı sahte ve yanıltıcı belge arz ve talebini ortadan kaldırmaktır. Bu konuda bir diğer sakınca, sahte belge düzenleyicisi ve kullanıcısı oldukları tespit edilen şahıs ve kurumların yeniden mali sistem içerisine girerken hiçbir zorlukla karşılaşmamalarıdır. Aynı şahıs onlarca mekânda onlarca mükellefiyet tesis edebilmektedir. **O halde mükellefiyet tesisinin çok sıkı şartlara bağlanması gerekmekte olup, özellikle belli sicildeki şahıs ve kurumlara bu imkânlar kısıtlanmalıdır.** Bu tahsilât problemlerini de beraberinde getirmektedir. Örneğin vergi borcu olan bir firma veya şahıs işletmesi bu borçları tasfiye etmeden başka bir şirket ve kurup rahatça yeni mükellefiyet tesis ettirmekte ve eski borçlarını ödememekte direnebilmektedir. Cebri takibat eski kurum tüzel kişiliği üzerinde kaldıkça yeni mükellefin gelir kaynaklarına da müdahale edilememektedir. Muvazaalı işlemler mahiyetleri gereği tesisinden önce önlenmelidir. Aksi halde her şeyi sonradan takip etmek zorunda kalan bir vergi denetimi yapısıyla karşı karşıyayız demektir. Usul cezalarının sıkça yargı organlarınca düşürülmesi vergi işlemlerinin başlangıcında sakat doğmasını da beraberinde getirmektedir. Bu konuda müstakar hale gelmiş yargı kararlarına göre acilen yeni düzenlemelere gidilmelidir. Sistemi sabote eden tamamen kötü niyetli oldukları sahte belge düzenlemek veya kullanmak suçlarıyla sabit olan mükellefler mutlaka kamuoyunun bilgisine sunulmalıdır.

Cezalarla ilgili olarak ayrıca:

Vergi Usul Kanunu'nun 11'inci maddesi yeniden ele alınmalı. İşverenleri hapis cezasına kadar götüren bu uygulama, yeniden düzenlenerek uygulamaya konulmalıdır. Bu madde mümkünse kaldırılmalıdır. Kaldırılmazsa madde yapılan değişiklikler dürüstçe gerçekten mal alan mükellef korunmalıdır. Beyan etmeyen mükellefin cezasını dürüst mükellef ödememelidir. Son 6 yılda hakkında bu suçtan dava açılan kişi sayısı ise 60.075'tir. (2000–2005) bu suçtan mahkûm olanların sayısı ise 22.809'dur. 37.266 kişi aleyhine haksız suçlama yapılmıştır. Ticari itibarı zedelenmiş ve maddi olarak telafi edilemeyen zararları olmuştur.

- Pişmanlık ve Islah maddesi yeniden gözden geçirilerek, uygulanan oranlar ekonomik olarak mükellef lehine düzeltilmelidir.
- Serbest Meslek Erbabları hakkında usulsüzlük cezaları, ikinci sınıf tüccarlara uygulanan ceza miktarı kadar uygulanması gerekmektedir.

Vergi ziyarı cezası uygulamasının, cezanın uygulandığı günden ödeme gününe kadar uygulanması gerekmektedir.

25) VERGİ TEŞVİK SİSTEMİ TEKRAR DÜZENLENMELİDİR

Mevcut vergi teşviği uygulamasında Hakkari ile Düzce'ye aynı teşvik mevzuatı uygulanmakta olup, teşvik uygulanan iller arasında bile adaletsizliğe sebep olmaktadır. Uygulanmakta olan vergi teşviği batıya, Orta Anadolu'ya ve denize yakın bazı illerimizde faydası olmuş, amaçlanan aksine çoğu Doğu illerimizde faydası dokunmamıştır. Ülke ekonomisine faydalı bir yatırım ve vergi teşviği için, teşvik uygulamasına bir bütün olarak bakılmalı, tek mevzuattan, tek merkezden ve siyasi kaygıdan bağımsız yönetilmelidir. Teşviğin ülke geneline dağılımı kademeli oranlarda ve ilçeler ba-

zında olmalıdır. Ayrıca kaynakların verimli kullanılması ve rekabet gücünün artırılması maksadıyla, her sektör için ayrı ayrı teşvik bölgeleri belirlenmelidir.

26) GÜMRÜK VERGİLERİNDE DÜZENLEME YAPILMALIDIR

Bir kısım ithal mallarda uygulanmakta olan gözetim nedeni ile, gümrük vergisi “0” olan ürünlerde bile matrahlar yükseltmek zorunda kalınmaktadır. Yüksek matrah üzerinden tahakkuk eden Katma Değer Vergisi ödenmektedir. Ancak, bu matrah yüksekliği, mal bedeli olarak kabul edilmektedir. İç piyasaya arz edilen mallarda malın normal değeri, ithal sırasında beyan edilen değer altında kalmaktadır. Mal talebini sadece ithalat yolu ile karşılayan şirketlerde, ciddi bir KDV stoku birikmektedir. Bu da zaten kısıtlı finansal imkânlarla ticaret yapan firmaları zor durumda bırakmaktadır. Bu durumda olan firmaların KDV iadesi alabilmelerine imkan tanınmalıdır. Bir diğer yöntem ise, beyan edilen matrahın maliyet giriş değeri olarak kabul edilebilmesidir.

İthalatta peşin olarak tahsil edilen KDV matrahına ödenen Damga vergisinin ve gümrük vergisinin ilave edilmesi uygulaması ile verginin vergisi alınmaktadır. Bu uygulamadan vazgeçilmeli ve verginin vergisi gibi haksız bir uygulamaya son verilmelidir.

27) MÜKELLEFİN GİDERLERİ

Vergi kaçaklarının psikolojik sebeplerinden biri de, mükelleflerin yapmış olduğu bazı giderlerin vergi matrahlarından indirim konusu yapamaması hususudur. Bu durum genel anlamda hem mükellefler tarafından, hem de kamuoyu tarafından haklı bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Bu durumun ortadan kaldırılması ve mükelleflerin elinden bu mazeretin alınması artık kaçınılmazdır. Belgelere dayanmak kaydıyla mükelleflerin yapmış olduğu eğitim, sağlık, sosyal, kültürel harcamaları ile işle ilgili giderlerin tamamını kazancından düşmesine imkân verilmelidir.

28) E-DEVLET UYGULAMASINA GEÇİLMELİDİR

E- Devlet uygulamaları ile tüm vergi dairelerinin otomasyona geçirilmelidir. Mükellef ihtiyaç duyacağı bilgi ve belgeleri e- devlet uygulamaları ile zaman ve işgücü kaybı olmadan çözümlemelidir.

29) VERGİ İSTİSNALARINDA YANLIŞ ÖZENDİRMELER KALDIRILMALIDIR

Şirketlerin banka ve kredi kuruluşlarından aldıkları kredi faizleri masraf olarak kabul edilmekte, leasing yöntemiyle satın almalarda KDV %1'e düşürülmekte, lüks arabaların ÖTV ve KDV'si de masraf kabul edilmektedir. Buna karşılık "Karzı Hasen" (Güzel Ödünç) uygulamaları ise BDDK tasarufu sebebiyle uygulanamamaktadır.

Bu duruma çözüm olarak şirketlerin kendi sermayesi ile yapacağı yıllık çalışmalar masraf kabul edilmeli, leasing olmayan satın almalarda, KDV düşürülmeli, lüks tüketim yerine hammadde, istihdam ve konut ile inşaat alımları özendirilmelidir. Karzı Hasen sisteminin önü açılmalıdır.

30) GAYRİ FAAL DURUMA DÜŞMÜŞ ŞİRKETLERİN GEÇMİŞ VERGİ BORÇLARININ TASFİYESİNİN KOLAYLAŞTIRILMASI YÖNÜNDE DÜZENLEMELER YAPILMALIDIR

Ekonomik kriz ve benzeri sebeplerle zor duruma düşerek, iş yerlerini

kapatmış veya kapatmak zorunda kalmış bir çok mükellef vardır. Sınırlı imkânları ile, devlete olan vergi borçlarını ödeme gayretinde olan iyi niyetli mükellefler, tahakkuk ettirilen çok yüksek oranlardaki gecikme faizleri nedeni ile bu sorunlarını aşamamaktadır. Yıllar boyunca süren bu durum, bir yandan borç yükümlülüğünü artırırken, diğer yandan taraflar açısından sorunun daha da büyümesi ve çözümlenemez noktaya gitmesi ile sonuçlanabilmektedir.

İşadamı hüviyetini kaybederek, işsiz, emekli veya bir kurumda profesyonel çalışan durumuna düşen bu kişiler, aileleri ile birlikte zor ve sıkıntılı bir hayatı sürdürme çabası içindedirler. Herhangi bir kurumda çalışma imkânı bulanlar, içinde bulundukları bu durum münasebetiyle işyerlerinde sorunlarla karşılaşabilmektedir. Mesela, görevleri icabı yurt dışına çıkmaları gerektiğinde (yurt dışı yaşağı konması yüzünden) sorunlarla karşılaşmakta, bu nedenle varolan işlerini de kaybetme riski ile karşı karşıya kalabilmektedirler.

Sonuç itibarıyla, yıllarca vergi mükellefi olarak yükümlülüklerini tam anlamıyla yerine getiren, ancak içine düştüğü ekonomik krizden çıkamamaları işini kaybeden bu vatandaşlarımızın, bu yükümlülüğünden kurtulabilmeleri kolaylaştırılarak tekrar sosyal ve ekonomik hayata kazandırılmaları gayesiyle, **gayri faal duruma düşmüş veya tasfiye edilmiş işletmelerin geçmişe yönelik vergi kayıtlarının silinmesi, vergi borçlarının (özellikle vergi cezaları, gecikme faizleri gibi) “uzlaşma” yoluyla tasfiye edilmesi yönünde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.**

BÖLÜM-II

MALİYE POLİTİKALARI

A) İLLER ve BÖLGELERDEN GELEN GÖRÜŞLER ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1- Adana ili bölgesinde hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletme maliyetlerini en çok etkileyen hususlardan biri, işçinin sigorta primi ve stopaj vergilerinin çok yüksek olmasıdır. Kamuya ödeme olarak, Bir işçinin işverene maliyeti, SSK ve Stopaj vergisi birlikte toplam 330 YTL'yi aşmaktadır. Hizmet sektörü olması sebebiyle kişi kalitesi diğer sektörler göre daha önemlidir. Bu durumda sektör temsilcilerini daha çok etkilemektedir.

2- 17 Ağustos depreminden sonra Kocaeli bölgesinde yapılan düzenlemelerle ilgili çıkarılan yasalar ve 4811 sayılı yasa uygulamalarında çözülememiş hususlar vardır. Vergi Daireleri ile bahsedilen yasalara muhatap vatandaşlar arasındaki sorunların çözülmesi için ilgili yasaların yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Depremden sonra Kocaeli bölgesindeki vergi daireleri ile depremzede mükellefler arasındaki ihtilaflarda çok sayıda mağdur bulunmaktadır. Bu mağduriyetlerin giderilmesi için bahsedilen ya-

saların acil olarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede 4811 sayılı yasa kapsamında olan mükellef borçlarının ilgili vergi dairesinin, bilgisayar otomasyonunda olmayışından bu kanun kapsamındaki borçların tamamı kanun kapsamına giremediği, yıllar sonra anlaşılmıştır. Bu yasa kapsamında olan borçların vergi dairelerindeki çalışmaların eksikliğinden (Tekrar vergi borçu çıkarılma gibi sebeplerden) mükellefin mağdur edilmesi söz konusu olduğundan, mezkûr kanun kapsamında olan bu borçlara yeniden bir yapılanma getirilerek, mağduriyetin giderilmesi doğru olacaktır.

3- Yapılan yeni düzenleme ile Elazığ, Gelir İdaresi Başkanlığının dışında bırakılmıştır. Bu durum Elazığ ikametgâhlı mükellefler için ciddi bir rahatsızlık meydana getirmektedir. Bu durumun yeniden gözden geçirilerek, Elazığ ilimizde Gelir İdaresi Başkanlığı kurulmasını istiyoruz.

4- Ekonomik potansiyeli ve iş yoğunluğu dikkate alındığında Karadeniz Ereğli Vergi Dairesinde en az 90 veya 100 civarında kişinin çalışması gerekirken, hali hazırda Toplam 64 kişi görev yapmaktadır. Bina, araç ve personel sıkıntısı var. Personelin büyük fedakarlıkla başarılı bir şekilde görevini yerine getirmeye çalıştığı gözlemlenmektedir. İlçenin ekonomik ve sosyal yapısı göz önünde bulundurulursa, görülürler, vergi dairesinin yoğunluğu had safhadadır. Bu sebeple bu yörenin bir ilçe gibi değil, il gibi görülmesi gerekmektedir. İlçe’de mükellef sayısı yaklaşık on bin civarındadır. Vergi dairesi tarafından sadece bu mükelleflerin işlemleri değil, araç vergi ve trafik cezaları da tahsil edildiğinden, vergi dairesinde çok büyük bir iş yoğunluğu yaşanmaktadır.

İlçede sadece kayıtlı araç sayısının 30 bin civarında olduğu, vergi daire-
sinin mutad işlerine araç vergileri ve trafik cezalarının tahsilatı eklenince,
yoğunluğun yaşanılması kaçınılmazdır. Trafik cezaları ve araç vergilerinin
Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından dijital ortama aktarılması ve Vergi
daireleri tarafından bu dijital ortamdan takibat ve tahsilatlar Vergi dairesin-
de yaşanan yoğunluğu azaltabilecektir.

5- Kayseri’de iş hacminin gelişmesi ve bölge insanının ticaret - sana-
yi alanlarına yatırımın artması, yatırımcı ve ticaret sahibi kişileri daha sık
maliye ile muhatap etmektedir. Bunun paralelinde maliye insanlar üzerin-
de oluşturduğu olumsuz etki neticesinde herhangi bir iş sahibi veya sana-
yiciyi maliye içinde görmek imkansız hale gelmektedir. Bu olumsuz etki
neticesinde maliye kurumu, sanayici ve ticaret erbabı ile maalesef barışık
değildir. Bu olumsuz neticenin ortadan kalkması için sorunlar ve çözüm
önerilerinin dikkate alınmasını arz ederiz.

6- Tescil edilmiş, ancak onay aşamasına gelmemiş beyannameler
üzerinden Gelir İdaresi Başkanlığının talimatı ile hiç kağıt olmadığı halde,
Damga Vergisi tahsilatı yapılmaktadır. Gümrük Müsteşarlığı tarafından ko-
nuyu açıklığa kavuşturan bir yazının Gelir İdaresi Başkanlığına yazılması
sonrasında konunun Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından çözüme kavuştu-
rulması gerekmektedir.

7- Dahilde İşleme Rejimi- DİR, Tecil/Terkin işlemlerinde Yeminli Ma-
lî Müşavirlik Belgesi aranmasından kaynaklanan sorunlar görülmektedir.
İhracatçı Birliği Taahhüt Kapatma Yazısının yeterli görülmesi suretiyle, iş-
lem yapılmasına yönelik düzenleme gerçekleştirilmelidir.

8- DİR Tecil/Terkininde eşdeğer eşya kullanılamamasından kaynaklanan sorunlar mevcuttur. Yapılacak düzenleme ile eşdeğer eşya kullanımında tecil/terkin uygulamasının önü açılmalıdır.

9- Bütün belgelerin tam olmasına rağmen, KDV iadelerinde gecikmeler yaşanmaktadır.

Maksimum bir iade işlemi tamamlanma süresinin tespit edilerek, bu süreçte iadelerin tamamlanması sağlanmalıdır.

11- Şanlıurfa vergi dairesinde personel yetersiz ve kalifiye eleman sıkıntısı çekilmektedir. Bu ve benzer bölgelerdeki personel sıkıntısının giderilmesi için yaş haddini doldurmuş personelin emekliye ayrılması gerekmektedir. İnceleme ve denetleme elemanı da yetersiz olduğundan kayıt dışı körüklenmektedir. Aynı zamanda ilçelerde yeterli eleman ile dış eleman personeli olmadığından dolayı, inceleme ve denetleme kesinlikle yapılmamakta, mükellefin beyanı yeterli görülmektedir. Ayrıca ilçelerde fiziki şartların yetersiz oluşu ve ilçelerin online sistemine dahil edilmesi mümkün olamamaktadır.

12- 5345 Sayılı Kanunla Gelir İdaresinin yeniden yapılanması sonucu vergi idaresi daha güçlü ve özerk hale gelmesine rağmen, Vergi Dairesi Başkanlığı kurulmayan illerde ve ilçelerin tam otomasyona geçmemesi sebebiyle arzulanan seviyeye gelinememiştir.

13- Beyannamelerin tamamının “ELEKTRONİK POSTA” ile gönderilmesi mecburiyeti getirilmelidir.

14- KDV Beyannameleri bilindiği üzere bir sonraki ayın 24'ünde verilmektedir. KDV'ye esas olacak Faturalar genelde posta kanalı ile geldiğinden, faturaların muhasebeciye verilmesi, bunların kayıt altına alınması ve KDV Beyannamesinin verilme süresi çok sıkışmaktadır. Bu yüzden KDV beyannamelerinin döneminden sonraki ikinci ayın ilk haftasında verilmesi uygulamalarda daha reel bir çözüm olacaktır.

15- Vergi Mükelleflerince Yıllık Gelir ve Kurumlar Vergisi beyannameleri verildikten sonra, ilgili Vergi Dairelerince Vergi Matrahının azlığı ileri sürülerek, “Götürü Matrah İlavesi” talep edilmektedir. Bu uygulama meslek mensupları ve mükellefler tarafından uygun bulunmamaktadır. Yeni yapılacak düzenlemelerde bu uygulamanın kaldırılması uygun olacaktır.

16- Geçici Vergi uygulamasına başka bir çözüm aranmalı, bu uygulamanın devam etme zorunluluğu varsa, 4. dönemin kaldırılmasının uygulamadaki zaman sıkışıklığını ortadan kaldıracağından olumlu olacaktır.

17- Ülkemizde yaşayan her vatandaşın beyannameye tabi mükellef haline getirilmesi gereklidir. Bu uygulama “Kayıt Dışının” kayıt altına alınması için önemli bir adım olacaktır. Ülkemizin nüfusu yaklaşık 30 milyon iken, mükellef sayısı 3 milyon civarında idi. Bu gün 74 milyonuz, yine mükellef sayısı 3 milyon civarındadır. Mükellef sayısının artırılması devlet politikası haline getirilmelidir. Kayıt dışı çalışanların kayıt altına alınması için gerekli tedbirler alınmalıdır. Genelde kayıt altındaki mükellefler takibe alınmaktadır. Tedbir alınırken sadece kayıt altındaki mükellefler düşünülmemeli, “Kayıt Dışı” ifadesinden sadece şu anda mükellef olanlar değil, hiç mükellef kaydı olmayanlar da anlaşılmalıdır.

18- “Transfer Fiyatlandırması” uygulamalarında büyük sıkıntılar yaşanacağı tahmin edilmektedir. İlişkili firmalar arasında yapılan mal, hizmet ve finansman temini uygulamalarında “Emsal Bedel” tespitinin büyük sıkıntılara sebep olacağı öngörülmektedir. Bu tür uygulamaların dayanağı olacak “Kriterler” net çizgilerle belirlenmiş değildir. Bu uygulamaların pratikte problem teşkil etmeyecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

19- Meclisten çıkarılan “Mali Tatil” kanunu, ülkemizde ilk kez uygulamaya konulmasına ve ilgili çevrelerce çok olumlu bulunmasına rağmen, pratikteki uygulamalarda amacına uygun olamayacağı öngörülmektedir. Kanunda belirtilen 1-20 Temmuz arasındaki sürenin tatil olarak değerlendirilebilmesinin mümkün olamayacağı düşünülmektedir.

Temmuz ayı içinde beyan ve itiraz günlerine 7 veya 20 günlük ilaveler yapılmıştır. Halbuki tatil süresinin sonu olan 20’sinden sonraki 7 günün hazırlık için yeterli olamayacağı kesindir. Yasada belirtilen 1-20 Temmuz arasındaki zamanın tatil olarak adlandırılması ve kullanılabilmesi; Haziran ve Temmuz aylarına ait beyan edilmesi gereken bilgilerin bahsedilen iki ayın bilgileri birleştirilerek Ağustos ayı içinde verilmesi halinde mümkün olabilecektir.

20- Mükellef olan kişilerin işlerini devam ettirebilmesi için, yapmış olduğu başta sağlık olmak üzere her türlü harcamalarının gider olarak kabul edilmesi gereklidir.

21- Tüm mükelleflerin defterlerinin elektronik ortamda tutturulması

ve beyannamelerinin “E-POSTA” ile göndermelerinin mecburi hale getirilmesi, POST cihazlarının çıktısı olan SLİP’lerinin fiş veya fatura yerine geçerli sayılması için düzenleme yapılması.

22- Bütün vergi mükellefleri vergi mükellefiyetine başlarken, Vergi Kanunu ve Ticari Kanunlar karşısındaki yükümlükleri konusunda hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Özellikle kanuni ve ticari vesikaları bilmediği gibi bunların düzenlenmesinde de hiçbir bilgi sahibi değildir. Dolayısıyla, Vergi Hukuku ve Ceza Hukuku açısından düzenlenen belgelerin yanlış ve sahte olması karşısında içinden çıkılmaz zor bir durum meydana getirdiği gibi, cezaî müeyyidelerden de haberi bulunmamaktadır. Buna göre gerek ilk defa işe başlayan mükelleflerin işe başlamadan önce, önceden işe başlamış olanların işe devam edenlere, Vergi Yükümlülükleri, Vergi Mükellefiyetleri, Fatura ve benzeri vesikaların düzenlenmesi ve kaydı konusunda Mesleki Örgütlerin organizasyonu ve Vergi Dairesi Başkanlıklarının denetiminde bu konularla ilgili olmak üzere, kısa süreli kurslar veya bilgilendirme eğitimi verilmesi zorunluluğu getirilmesi.

23- İşyeri ve Konut kiralalarının gerçek kira bedelinin tespiti amacıyla, kiralanan gayrimenkulün mevkisi, yapı şekli, inşaat metrekaresi birim maliyeti ve benzeri kriterlerin dikkate alınarak emsal kira bedelinin tespit edilmesine ait yasal düzenlemenin yapılması gereklidir. Gelirler idaresi, alacağını şirketlerden tahsil ederken, adreslerde oluşan bazı sıkıntılardan dolayı şirketin haberi bazen olmayabiliyor, o ilde bulunan bütün banka şubelerine hesabı bloke yazısı gönderiliyor. Bazen tek bir bankada bulunan para, borcu karşıladığı halde bütün bankalarda aynı uygulama gerçekleştiriliyor.

24- Vergi dairesine 5000 YTL borcu varsa, mükellefin bankadaki hesap bakiyesinin tümüne rehin konuluyor ve şirket o gün fark etmezse, bütün çekleri yazılıyor ve şirket mağdur oluyor. Bunun düzeltilmesi, yeni ve mantıklı bir uygulamanın başlatılması için gerekenlerin yapılması, BASEL II kriterlerinin uygulamaya geçtiği bir dönemde firma çekinin yazılmasının şahısları ciddi sorunlarla karşı karşıya bırakıyor oluşunun göz önünde tutulması gerekiyor.

25- Vergi mevzuatının günün şartlarına uyarlanması mutlaka yapılmalıdır, ancak yapılan değişikliklerin önemli bir bölümü güne uyarlama değil, sebepsiz ve mükelleflerin takip edemeyeceği kadar hızlı ve manasız olmaktadır. Örneğin son 5 yılda mükelleflerin temel beyannameleri olan Gelir, KDV ve Muhtasar beyannamelerinin verilmesi ve ödenmesi sürelerinde sayısız değişiklik yapılmıştır, oysa özde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Vergi yasalarında zorunlu veya devlet gelirlerini artırıcı olmadığı sürece fazla oynanmaması gerektiği düşünülmektedir. Bu durum mükellefler açısından da istikrar göstergesi olacaktır.

26- Sağlıklı beyanların yapılması, meslek mensuplarının iş yükünün azaltılması amacıyla, vergi beyannameleri basitleştirilmeli, bazıları birleştirilmeli, dönemleri yeniden belirlenmeli, başta KDV beyannameleri olmak üzere sorumlu sınıfta verilen tüm beyannameler üçer aylık dönemler halinde beyan edilmeli, Gelir ve Kurum Geçici Vergi beyannameleri ise 6'şar aylık dönemler halinde yılda iki kez beyan edilmelidir.

27- Vatandaşlık kimlik numarası esas alınarak, 18 yaş ve üzeri tüm vatandaşların yıllık gelir vergisi beyanında bulunmaları sağlanmalıdır. Kanunların suç saydığı harcamalar dışındaki tüm harcamaların vergi beyanlarında

dikkate alınarak vergi matrahlarından indirim hakkı tanınmalıdır. Servet ve harcamaların kaynağının açıklanması için gereken alt yapı ve düzenleme yapılmalıdır.

28- Katma Değer Vergisinde indirim ve iade esasları yeniden düzenlenmeli. Özellikle, indirilemeyen, iadesi ve mahsubu gereken KDV esasları günün şartlarına uyarlanmalıdır. Sonraki dönemlere devreden yüksek tutarlardaki KDV'nin belli miktarı aşan kısmı için yıl sonlarında YMM raporları veya inceleme elemanı raporları ile diğer vergi borçlarına mahsup hakkı tanınmalıdır.

29- Vergi denetim mekanizması etkin ve yaygın bir şekilde çalıştırılmalıdır. Özellikle, denetimin bazı kademelerinde Yeminli Mali Müşavirlerden yararlanılmalıdır. Vergi, muhasebe ve denetim sahasında önemli görev ve fonksiyonlar üstlenen 3568 sayılı SM, SMMM, YMM yasası yeniden gözden geçirilerek, günün şartlarına göre gerekli değişiklikler bir an önce yapılmalıdır. Özellikle, vergi yasalarının ilgili maddelerinde 3568 sayılı yasa gereği görev yapan meslek mensuplarının fonksiyonları yeniden düzenlenmelidir.

30- Başkan Yardımcısının başkanlığında, Ticaret Odası ve İş Adamları Derneklerinin sektörel temsilcileri ile düzenli toplantılar yapılarak, ilgili sektördeki Vergi uygulamaları ve varsa sorunlar çözümlenmelidir.

31- Vergi Dairesi Başkanlığının Başkanlığında, Vergi Denetmen Grup Temsilcileri, YMM Temsilcileri ile düzenli olarak toplanılmalı, Vergi Uygulamaları ve çözüm önerileri yöresel olarak tespit edilmelidir.

32- Belge Düzenine riayet eden, hiçbir ihtilaf oluşturmamış ve devamlı olarak Veri Matrahlarında artış kaydeden mükellefler, şikayet ve ihbar hariç olmak üzere genellikle incelemeye sevk edilmemelidir. Bilakis Belge düzenine hiç uymayan ve bunu devamlı alışkanlık haline getiren işletmeler incelenmelidir.

33- Başta Büyükşehirler olmak üzere, Sanayi yoğunluklu illerde, En az 20 Mükelleften aşağı olmamak üzere, Gelir Vergi Dairelerinde VIP servisler oluşturulmalıdır. Aynen Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığında olduğu gibi işbu VIP Servislerde; Vergi Denetmeleri ve Tecrübeli Vergi Dairesi Personeli istihdam edilmelidir. Bu şekli ile verilen beyannameler düzenli olarak bütün boyutları ile ilgili ekip tarafından incelenmeli ve Cari yıl incelemesini daha da yaygınlaştırarak, Vergi kayıp ve kaçakları zamanında önlenmelidir.

34- Vergi Dairesi Başkanlıklarında, Mükellefler ve YMM'ler için özel direkt Telefon hattı teşkil etmeli, Mevcut şikayet ve sorunlar aynı anda yetkililer tarafından bilgilendirilmelidir.

35- Vergi denetiminin merkezde tek çatı altında teşkilatlanması ve vergi denetimine eleman alma işinin taşradan başlatılıp belli kıstas ve sınavlar sonucunda taşradan merkeze geçişin sağlandığı bir yapıya kavuşturulması, yıllardır sürüp giden teşkilat sorunlarının en önemli çözüm halkasını oluşturacaktır.

36- Halen 29 ilde Vergi Dairesi Başkanlığı bulunmakta, diğer illerde “Defterdarlık Sistemi” devam etmektedir. Bu da Vergi İdaresi açısından

taşra örgütlenmesinde çift başlılığa neden olmaktadır. Vergi Sisteminin tam olarak oturtulabilmesi bakımından, işlemlerin tek elden yürütülmesi amacı ile Gelir İdaresinin Otoritesinin sağlanabilmesi de dikkate alındığında, Bölge sistemine uygun bir sistem getirilerek, **“çift başlılık”** ortadan kaldırılmalı. Başkanlık kurulan illerde dahi mal Müdürlüklerindeki bağlı vergi daireleriyle ilgili tablo da parçalı yapının bir sorun olarak varlığının devam ettirdiğini göstermektedir. Taşra örgütlenmesinin bölgeye dönüştürülmesine paralel olarak çok küçük yerleşim birimlerindeki bağlı vergi dairelerinin de kaldırılması ve buralarda kayıtlı mükelleflerin en yakın mahal vergi dairesi müdürlüklerine bağlanması sistemin işleyişini daha kolaylaştıracığı gibi, ciddi bir insan kaynağı tasarrufu da sağlayacaktır. Otomasyon bu operasyonu kolaylaştıracaktır. Bölgesel örgütlenme ile taşradaki vergi denetim gücünün ekonomik kullanımı da sağlanmış olacak, il düzeyindeki örgütlenmenin ortaya çıkardığı pek çok denetim sorunu böylece aşılmış olacaktır.

37- Gelir idaresi Başkanlığının insan kaynağı alma sırasında dört yıllık üniversite mezunu eleman kıstası isabetlidir. Yeni personel alımlarının gelir uzmanlığı düzeyinden istihdamı teşkilatın dönüşümünde önemli bir adım olacaktır. Bu manada kurum içindeki üniversite mezunlarının kurum içi sınavla **“Gelir Uzmanı”** olarak atanmaları olumludur. Ancak bunun sınırlı oluşu ve özellikle idari kademe ile aralarındaki özlük hakları açısından kapanması çalışma barışını zedelemiştir. Bu sınavların tekrarlanarak üniversite mezunu memurların tedrici uzmanlığa geçişi tamamlanmalıdır. Uzmanlık şartlarını taşımayan memur kesiminden gelecek itirazlar olsa da, tüm çalışanının asgari uzman olduğu bir gelir idaresi için bu sancılı geçiş süreci göze alınmalı ve bu konuda kararlı olunmalıdır.

38- Kuruluşundan bu yana “mükellef odaklı” hizmetlerini ön plana çıkaran ve bu yönde hizmetler vermeye başlayan Gelir İdaresi Başkanlığı, bu projesinden sağlayacağı faydayı maksimum seviyeye çıkarmak için hizmetleri sunacak olan personelini kazanma planı hazırlayarak, **“personel odaklı”** mevzuat değişikliklerini bir an önce yapmalıdır.

39- Şu ana kadar yapılan teknolojik yatırımların devamı sağlanmalıdır. Teknolojik altyapının güçlendirilmesi ve genele yayılması sağlanmalı. Bu yapının güncel kalabilmesi için güncelliği sağlayabilecek mevzuat değişiklikleri zamanında yapılmalı, bunun için projeler üretilmelidir.

40- Aynı konuyu ihtiva eden uygulamalarda yeknesak-tek tip uygulamaların öne çıkarılması ile Gelir İdaresi Başkanlığının uygulama farklılıklarından kaynaklanacak itibar kaybının önüne geçilmelidir. (Sektörel Vergi İncelemeleri / Vergi Uzlaşmaları) Mevcut durumda merkez/taşra, Vergi Dairesi Başkanlıkları/Defterdarlıklar ve hatta farklı vergi dairesi Başkanlıklarında farklı uygulamalar görülebilmektedir.

41- Gelir idaresinde performans yönetimi anlayışı yerleştirilmeli ve performans ölçümüne mutlaka geçilmemeli. Buna her seviyedeki çalışan açısından bakılmalıdır. Yani bu tarz uygulamalar hem idareyi hem de denetimi kapsamalıdır.

42- Vergi Dairelerinde hizmet standartlarının belirlenmesi, bu standartlara uyum denetlenmelidir.

43- Vergiyi ilgilendiren diğer kamu kurumlarının otomasyon yatırımla-

rı takip edilmeli ve bu kurumlarla vergi idaresi arasında sanal ortamda bilgi alışverişinin mutlaka sağlanması gerekmektedir. (tapu, nüfus, bankalar vb.)

44- Vergi dairelerinin işlem yönergesinin değiştirilmesi, ihtisas servisleri şeklinde örgütlenmenin yapılması gerekmektedir.

45- Vergi dairelerinin iş yükünün büyük bir bölümünü oluşturan, MTV ve süreksiz yükümlülüklerle ilgili işlemlerin vergi dairesi müdürlüklerinden çıkarılması ya da ayrı birim ve müdürlüklerin kurulması.

46- Vergiler ve vergi politikaları düzenlenirken Sivil Toplum Kuruluşlarının fikirleri alınmalıdır.

47- Vergi ve Benzeri Mali Külfetlerin Gerekliliğine Yönelik Eğitim: Özellikle ulusal kanallar ve diğer medya organlarının işbirliğinde halkımızın ve vergi mükelleflerinin konuyla ilgili bilgilendirilmesi ve reform niteliğinde yapılan çalışmalarda kamuoyu desteğini sağlamak için etkin kamuoyu çalışmaları yapmak. Profesyonel destek almak, halkı daima yanında kabul etmek ve bu çalışmalara hem fikri hem de uygulamada dahil etmek mutlak suretle fayda sağlayacaktır.

48- Eskiden restoranlar; lüks birinci sınıf, ikinci sınıf, üçüncü sınıf gibi sınıflara göre ayrılmaktaydılar. Herkes bu kategorilere göre vergilendirilmekteydiler. Ara sokaktaki esnaf ile ana cadde üzerindeki esnaf arasındaki kazanç farkı büyük şehirlerde çok daha fazladır. Keza 'içkisiz' bir lokantanın geliri, içkili olana nazaran çok daha az olmaktadır. Bu noktada görülen adaletsizlik bir düzenleme ile giderilmelidir.

49- Özel yasalarda yer alan vergi düzenlemeleri kaldırılmalıdır. Bu düzenlemelerin zorunlu olduğu hallerde de en azından vergi yasalarıyla uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Özel yasalarda yer alan vergi düzenlemeleri ilgili olduğu vergi yasası içinde düzenlenmelidir.

50- Mükelleflerin, potansiyel suçlu olarak değil, vergi ödeyen ve bağlı bulunduğu bölgeye katma değer oluşturan kişi veya kurumlar olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. İhalelere girmek için istenen, Vergi Dairesi Borcu Yoktur yazısı yeniden düzenlenmelidir. Bu uygulama ihalede rekabet edilebilirliği ortadan kaldırmaktadır. 6183 sayılı kanuna göre yüklenicinin alacağından vergi borcu ödenmektedir.

51- Mükellef cari hesabı mutlaka uygulamaya geçirilmelidir. Mükellefin hem borcu hem alacağı olduğu durumlarda, idarenin mükellefe borçlu davranması ve borcu vardır yazısı verilmesi önlenmelidir.

52- Gelirin vergilendirilmesinde kaynak teorisinden net artış teorisine geçilmelidir. Ancak bu yöntemin başarılı olabilmesi için bireysel nitelikteki nakdi ve gayrinakdi varlık edinmelerin gerçek değerlerinin tespit edilmesi ve izlenebilir olması gerekmektedir.

53- E-posta ve diğer iletişim araçlarındaki gecikmelerden kaynaklanan bilgi ve belgelere ulaşmadaki aksaklıklardan dolayı, mükelleflerin Maliye Teşkilatı'na vermeleri gereken beyannamelerin zamanında verilebilmesi hususunda, zaman bakımından zorluklar yaşanmaktadır. Bu nedenle, Gelir Vergisi Beyannamesi'nin verilme süresi 31 Mart'a, Kurumlar Vergisi Beyannameleri'nin verilme süresinin 30 Nisan'a, KDV Beyannameleri'nin

verilme süresinin her ayın 25'ine, Geçici Vergi Beyannameleri'nin Mayıs-Ağustos-Kasım-Şubat aylarının 15'ine çekilmesinde zaruret vardır.

54- Beyannamelerin verilme süreleri sabitlenmelidir.

55- Geçici vergi uygulamalarına yeni bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Önceki yıllarda geçici vergi ile kurumlar vergisi arasında oran farkı vardı. Son uygulamalarda bu iki vergi arasındaki oranlar farkı neredeyse kaldırılmış durumdadır. Geçici verginin kurumlar vergisinden en az 5 puan aşağıda olması gerekir.

56- Menkul sermaye iradı ile ilgili bildirim ve beyan usullerinin yeniden gözden geçirilmesi ve karmaşık olan beyan usulünün anlaşılır şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

57- Son zamanlarda vergi denetmenleri çok detaylı inceleme yapmadan sadece “mükellef bulunmadı” diyerek mükellefi “naylon faturacı” kabul ederek rapor düzenleyebilmektedir. Bu konuda düzenlenen vergi tekniği raporuna dayanılarak, bulunamayan firmanın vergi dairesine vermiş olduğu Ba ve Bs formlarındaki tüm mükellefler naylon fatura kullanmakla suçlanabilmektedir. Bu firmalar bazında detaylı bir inceleme yapılmadan sadece vergi tekniği raporuna dayanılarak tutulan rapor nedeniyle de pek çok mükellef zor durumda bırakılmaktadır.

58- Alınan binek otomobillerde satıcıya ödenen %18 KDV oranının indirimi tabi tutulmaması, satılan otomobilin KDV oranının %1 olması ciddi anlamda sıkıntı oluşturmaktadır. Şirketlerde, çalışanların kullanması ama-

cıyla araçların (otomobil harici) KDV'si mahsup edilirken, şirket yöneticilerinin kullanması amacıyla alınan otomobil gibi araçların KDV'si gider olarak kullanılamamakta ve satış esnasında %1 olarak değerlendirilmektedir. Bu durumun düzeltilmesi gerekmektedir.

59- Kamu kurumlarının yapmış olduğu ihale ile ilgili taahhüt işlerinden dolayı işin bittiği tarihten sonra çeşitli nedenlerden dolayı işin resmi olarak bittiği tarihten sonra alınan fatura/belgelerin yapılan işin maliyetine yazılamaması gerçek manada kar ya da zararın çıkartılmasına engel teşkil etmektedir.

60- Yatırım teşviklerine stopaj vergisi uygulamasının kaldırılması gerekmektedir.

61- Beyaz eşya ve elektrikli ev aletlerinde uygulanan ÖTV'nin kaldırılması gerekmektedir.

62- EK-1 ve EK-2 ve diğer bildirimlerin e-posta yoluyla yapılması uygundur.

63- Ham ve yarı mamul mallarının ithalatında KKDF kaldırılmalıdır.

64- Emek yoğun olan mobilya sektöründe yüksek vergi oranlarının düşürülmesi vergi gelirlerini artıracaktır.

BÖLÜM-III

MİLLÎ EMLAK ve ÖZELEŞTİRME

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, ülkemizde de özelleştirmenin gerekliliği kaçınılmazdır. Ancak dünya ülkeleri ile kıyasladığımızda ülkemizde özelleştirme işlemlerinin 1980’li ve 1990’lı yıllarda gerektiği kadar hızlı yürütülemediği bir gerçektir. Özellikle özelleştirme konusunda doğru zamanlama, söz konusu özelleştirmenin değer tespitinde daha doğru sonuçlar ortaya çıkaracak ve özelleştirme programını daha sağlıklı kılacaktır. Özelleştirmelerin ve sürecin başarıya ulaşması için Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ticari ve siyasi baskılara açık olmamalıdır. Ayrıca özelleştirme sürecinin gereğinden fazla uzaması, özelleştirme kapsamına alınan kuruluş ya da kuruluşların yapılarını bozmakta ve verimsiz hale getirmektedir. Bu durum düzgün ve verimli kuruluşların zarar görmesi anlamına gelmektedir. Böylece bu kuruluşun yeniden yapılandırılması ve verimli hale getirilmesi zaman ve gelir kaybına neden olmaktadır. Özelleştirme sonrası karşılaşılan temel sorunlardan birisi de, muhtemel işsizlik tehlikesidir. Bu yüzden özelleştirme ile ortaya çıkabilecek işsizliği bertaraf edebilmek ve mevcut işsizlik tablosunu daha da şişirmemek için, etkin istihdam politikaları planlanarak uygulanmalıdır.

2002 yılından itibaren Milli Emlak ve Özelleştirme konusunda çok ciddi adımlar atılmıştır. Ekonomik alanda devletin rolünün düzenleyici, kontrol edici olarak belirlenmesi ve ekonomiden çekilmesi yerinde olacaktır.

1-) 2B Yasasının Çıkartılamaması

Orman vasfını yitirmiş araziler sebebiyle halkla devlet birçok açıdan karşı karşıya gelmektedir. Ülkemizin birçok farklı bölgesinde de benzer sorunlarla karşılaşmaktadır.

Önerimiz

2B Orman yasası süreci bir an önce sonuçlandırılmalıdır. Bu kanunun olumlu sonuç vermesi hem devlet-millet kaynaşmasını, hem de devlete güçlü bir mali destek sağlayacaktır. Ayrıca, bu kanunun yasalaşması hazine arazilerinin yağmalanmasına, plansız ve çarpık yapılaşmaya engel olacaktır.

2-) Hazine Arazilerinin Yatırım Amaçlı Tahsisinde Yaşanan Sorunlar

İstihdamı artırmak için yatırım planlaması yapan işletmeler zaman zaman arsa temininde zorlanmaktadır. Hazine arazilerinin yatırım yapacak işletmelere tahsisinde üretim ve istihdam yaratıcı etkisi göz önünde bulundurulmalı ve sistem basitleştirilmelidir.

Önerimiz

Özellikle Anadolu'da sınırlı sermayelerle yapılmaya çalışılan yatırımlar için hazine arazilerinin daha az mevzuat gerektirir şekilde yatırımcılara tahsis edilmesi, ciddi bir teşvik aracı olarak görülmelidir.

Ayrıca, organize ve küçük sanayi bölgesi olarak ayrılan hazine arazilerinin fonksiyonlarının geliştirilmesi ve bu bölgelerde yatırım yapacak olan işletmelere faizsiz yatırım kredi programlarının uygulanması son derece yararlı olacaktır.

3-) Hazine Adına Tescil İşlemlerinde Karşılaşılan Sorunlar

01.01.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 45 inci maddesinin birinci fıkrasında, "Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin edindiği taşınmazlar Hazine adına, diğer kamu idarelerine ait taşınmazlar ise tüzel kişilikleri adına tapu sicilinde tescil olunur. Hazine adına tescil edilen bu taşınmazlar, Maliye Bakanlığı tarafından yönetilmektedir. Bu tescil işlemleri, "adına tescil yapılan idarenin taşınmazın bulunduğu yerdeki ilgili birimine bildirilir." ifadesi yer almaktadır. Ayrıca, aynı kanunun geçici 12. maddesinde de; "45 inci maddenin birinci fıkrası uyarınca Hazine adına tescil edilmesi gereken taşınmazlardan, ilgili kamu idarelerinin mülkiyetinde bulunanlar, bu idarelerin tüzel kişiliğinin sona erdiği tarihi izleyen altı ay içinde herhangi bir işleme gerek olmaksızın tapuda resen Hazine adına tescil edilir." hükmü yer almaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine göre, daha önce genel bütçe kapsamı dışında iken, genel bütçe (Devlet tüzel kişiliğinin bütçesi) kapsamına alınarak, bu Kanunun 12. maddesi gereğince tüzel kişiliklerini kaybeden ve yine bu Kanunun 45. ve geçici 12. maddeleri gereğince, mülkiyetlerindeki taşınmazları tapuda Hazine adına resen tescil edilecek olan kamu idareleri aşağıda sıralanmıştır:

- a) Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu,
- b) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü,

- c) Karayolları Genel Müdürlüğü,
- d) Orman Genel Müdürlüğü,
- e) Petrol İşleri Genel Müdürlüğü,
- f) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü,
- g) Tarım Reformu Genel Müdürlüğü.

Yukarıda anılan kurumların da tüm taşınmazlarının Maliye hazinesi adına tescilinin sağlanması, oldukça yoğun bir işlem trafiği olan Maliye Bakanlığı Millî Emlak Genel Müdürlüğüne ayrı bir yük getirecektir. Tüm bu taşınmazlar yeterli düzeyde kontrol edilemeyecek, kaçak yapılaşmalar ve işgaller çoğalacak, anılan taşınmazların kamu hizmetlerinde kullanılmak yerine atıl durumda ve bakımsız kalacak, ayrıca kent estetiğinin bozulmasına sebep olacaktır.

Önerimiz

Bütün bu sebeplerle Millî Emlak uygulamalarında, Hazine adına tescil edilen/edilecek taşınmazların değerlendirilmesinin Yerel Yönetimlere bırakılması yerinde olacaktır. Özellikle kent merkezinde yer alan ve kamunun en iyi bir şekilde yararına sunulabilecek olan taşınmazların değerlendirilmesi, belediyelerce daha uygun bir şekilde yapılacaktır. Bu nedenle söz konusu taşınmazların Büyükşehir Belediyesi sınırları dâhilinde Büyükşehir Belediyelerine, diğer illerde ise il belediyelerine devredilmesi yararlı olacaktır.

4-) Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ait Arazilerin İşgali ve Bu Alanların Korunmasında Yaşanan Sorunlar

Millî Emlak Müdürlüğümüz, kamu kurum ve kuruluşlarına, kamu gö-

revlerini yerine getirmeleri için yasal mevzuat çerçevesinde taşınmazlar tahsis etmektedir. Kendisine tahsis yapılan idare, tahsisli taşınmaz malı işgal ve tecavüzlere karşı korumak için, her türlü tedbiri almak, işgal veya tecavüz halinde idari veya adli yollara başvurmak ve durumu derhal ilgili defterdarlık veya malmüdürlüğüne bildirmek zorundadır.

Ancak bu yasal zorunluluğa rağmen kamu kurum ve kuruluşları bu duyarlılığı göstermemektedir. Örneğin Orman İşletme Müdürlüklerine tahsis edilen bazı taşınmazların yapılan kontroller sırasında vatandaşlar tarafından kullanıldığına şahit olunmaktadır.

Mülkiyet hakkı kavramı, Anayasanın 35. maddesi tarafından koruma altına alınmıştır. Bu hak vatandaşların sahip olduğu taşınmazlar için geçerli olduğu kadar, Hazine'nin özel mülkiyetindeki taşınmazlar için de geçerlidir. Ancak vatandaşlar başkasına ait bir taşınmaz üzerinde bulunan mülkiyet hakkına gösterdikleri hassasiyeti, Hazine'nin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlara göstermemektedir.

Önerimiz

Kendisine tahsis edilmiş arazilerde üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeyen tahsisli idarenin ayrıca yaptırıma tabi tutulması gerekmektedir. Bununla birlikte Hazine'nin özel mülkiyetinde bulunan taşınmazlar ile özel mülkiyet kapsamında vatandaşların elde ettiği taşınmazların aynı konumda olduğuna ilişkin bilincin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

5-) Taşınmaz Mallarla İlgili Bildirimler Esnasında Karşılaşılan Sorunlar

Taşınmazlarla ilgili yapılan işlemlerde taşınmazın son durumunun bil-

dirilmesi ile ilgili yazışmalar genelde Tapu Sicil Müdürlükleri ile yapılmaktadır. Bu süreç uzun sürdüğünden zaman ve kaynak israfına yol açmaktadır.

Önerimiz

Tapu Sicil Müdürlükleri ile Milli Emlak Müdürlükleri arasında online bir otomasyon bağlantısının kurulması, işlemlerin daha hızlı yürütülmesini sağlayarak zaman ve kaynak israfını engelleyecektir.

6-) Ağaçlandırma Amacıyla Hazine Arazilerinin Tahsisi ve Denetimi

Zaman zaman şirketler, zaman zaman kişiler ağaçlandırma yapmak istemelerine rağmen, belirli bölgelerde ağaçlandırma için arazi bulamamaktadırlar. Ayrıca, hazineye ait araziler ekonomiye hiçbir katkı sağlamaksızın çalılık, mera, otlak vasfında atıl durmaktadır.

Önerimiz

Ağaçlandırma yapılması amacıyla Hazine'ye ait ham toprak veya taşlık orman statüsündeki kıraç yada sulanabilir durumdaki büyük araziler, şahıslara ve şirketlere uzun süreli olarak kiralanmak suretiyle tahsis edilmelidir.

Ağaçlandırma ile ilgili olarak, zeytin, badem, ceviz, üzüm gibi ürünlerinde istenildiği gibi ağaçlandırma yapılmasına izin verilmeli, bu süreç yalnızca denetim memurunun kontrolünde yürütülmemelidir. Tahsis edilen arazilerin denetimi konusunda 3 yıl gibi bir zaman aralığında ağaçlandırmanın ve fidan dikiminin yapılmış olması zorunluluğu aranmalıdır. Ağaçlandırma yapılmaması durumunda, tahsis edilen arazilerin geri alınması sağlanmalıdır.

7-) Eğitim Amaçlı Bina ve Arsa Temininde Yaşanan Sorunlar

Gelişmekte olan birçok şehirde okul ihtiyacı giderek artmaktadır. Eğitim amacıyla bina ve arsa temininde bir takım zorluklar yaşanmaktadır.

Önerimiz

Okul yapımında kullanılacak alanlar için Belediyeler ve Milli Emlak Müdürlüğü birlikte çalışmalıdırlar. Şehirlerde gerek duyulan yeni yerleşim alanlarında da bu ihtiyacın karşılanmasına dönük adımlar atılmalıdır.

8-) TOKİ Konut Yapım Programları ve Bölgesel Etkileri

Batı bölgelerimizde göç alan bazı şehirlerimizde konut sıkıntısı had safhaya ulaşmıştır. Bu merkezlerde yeni yerleşim alanları ve yeni konutlara ihtiyaç duyulurken, Doğu bölgelerimizde TOKİ programları dahilinde inşa edilen binalar ile birlikte, bazı yörelerde inşaat sektöründe ciddi olumsuzluklar yaşanmaktadır.

Özellikle, **Kocaeli** il merkezi olarak Körfez kıyı şeridine paralel olarak çok dar bir alana yerleşmiş bir şehir olmasına rağmen, nüfus yoğunluğu çok fazladır. Buna ek olarak şehir merkezinde konut ve yeşil saha üretebilecek alan artık kalmamıştır. Bu konu şehrin diğer bölgeleri ve ilçeleri için de geçerlidir. Şehrin acil olarak konut ve yeşil alan üretilmesine ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç, 2007 yılı itibari ile Kocaeli'nde 90 ila 100 bin civarında konut olarak öngörülmektedir. Yerleşim birimlerinin dışındaki alanların büyük bir bölümü ise Hazine'ye aittir.

Diğer taraftan, **Türkiye genelinde** TOKİ konutlarına sağlanan imkânlar inşaatların yapıldığı bölgelerde birtakım olumsuzluklara yol açmaktadır. Örneğin, Türkiye geneline göre hayli gelişmiş olan konut kooperatifçiliğine rağmen, Erzurum da, bu olumsuzluklardan etkilenmekte ve yöredeki diğer yerleşim yerlerinin satışı zorlaşmaktadır.

Önerimiz

Bu çerçevede Kocaeli gibi ve benzeri şehirlerde, yeni konut ve yeşil

alan üretiminde Hazine arazilerinin değerlendirilmesi düşünülerek, buna imkân sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

TOKİ konutlarının meydana getirdiği bölgesel sorunların önüne geçmek için yöre esnafının, inşaat sektöründeki yatırımcısının inşaatlara dahil edilmesi gerekmektedir. Mal alımından, inşaat yapım sürecine kadar birçok alanda yöre insanının dahil edilmesi bölgesel kalkınmayı teşvik edecektir.

9-) “3621 Sayılı Kıyı Kanunu ve Uygulaması” Yönetmeliğinin Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar

Kıyı Kanunu ve Uygulama Yönetmeliğinde adı geçen alanlarda, izin verilen yapılar hariç, yapı yasağı bulunmaktadır. Ancak halkın ortak kullanımı için kanunla güvence altına alınan bu alanlarda çeşitli işgaller görülmektedir.

Samsun ili de gerek deniz kenarında yer alması, gerekse Kızılırmak ve Yeşilirmak’ın il sınırları içinde bulunması münasebetiyle, 3621 Sayılı Kıyı Kanunu ve Uygulama Yönetmeliklerinin uygulandığı bir şehirdir. Bölgede bulunan Milli Emlak Müdürlüğü benzer işgalleri tespit ederek, ecrimisil adı altında kullanım bedeli alsa da, Kanuna aykırı yapılaşmalar devam etmekte olup, işgaller sona erdirilememektedir. Bu konuda Defterdarlık ve Milli Emlak Müdürlüklerince açılan davalar yıllarca devam etmektedir.

Kıyı Kanunu kapsamında kalan alanlardaki uygulamaların kontrolü, belediye ve mücavir alan sınırları içinde Belediyelere, bu alanlar dışında ise Valiliklere verilmiştir. İşgaller ise genellikle mücavir alan sınırları içerisinde görülmektedir.

Önerimiz

Bu durumun engellenmesi ve işgal edilen alanların tekrar kullanılabilmesi için, Belediyelerin İmar Kanununun yıkımla ilgili maddelerini uygulayarak, bu alanları halkın ortak kullanımına açması gerekmektedir.

10-) Belediye İmar Programları İlanlarının Tebliğinde Yaşanan Sorunlar

Belediyeler 3194 sayılı İmar Kanununa göre imar faaliyetlerinde bulunmakta olup, yapılan imar uygulamaları her belediyenin kendi ilan tahtasına asılmak suretiyle, halka duyurulmaktadır. Yapılan İmar uygulamalarının takibi her belediyenin ilan tahtasına tek tek bakarak yapılmaya çalışılmaktadır. Bazı illerde bulunan belediye sayısının fazlalığı sebebiyle, bu durum hem zaman kaybına, hem de gereksiz kaynak kullanımına yol açmaktadır.

Örneğin, **Samsun** sınırları içerisinde biri Büyükşehir olmak üzere, toplam 51 belediye bulunmaktadır. Büyükşehir Belediyesi ve bağlı ilçe belediyelerinin imar programlarını takip edebilmek neredeyse imkansızdır.

Önerimiz

Bu olumsuzlukların giderilmesine yönelik İmar Kanununa eklenecek bir madde ile, Belediyelerce yapılan imar faaliyetlerinin ilan tahtalarına ilaveten kendi web sitelerinde de yayımlanması zorunluluğu getirilmesi yerinde olacaktır. Bu düzenleme zaman ve kaynak kullanımı açısından son derece yararlı olacaktır. Aynı zamanda o il sınırı dışında olan vatandaşların da, gelişmelerden haberdar olması bu sayede sağlanacaktır.

11-) Özelleştirme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Özelleştirme işlemlerinde uygulanan prosedürler son derece karmaşıktır. Bu sebeple işler yavaş yürümekte ve sonuçlandırılmamaktadır.

Önerimiz

Son dört yıl içinde uygulanan mali politikalarla birlikte yakalanan ekonomik istikrarın devamı için özelleştirme işlemlerinin süratle tamamlanması son derece önemlidir. Bu sebeple özelleştirmeler doğru zaman ve doğru program dahilinde yapılmalıdır.

12-) Bankacılık Sektörünün Özelleştirmesinde Yaşanan Sorunlar

Bazı kamu ihtisas bankaları asli görevlerinden uzaklaşarak, faaliyetleri kısıtlı kalmakta ve piyasa değerleri, faaliyetleri oranında değer kaybetmektedir.

Önerimiz

Ziraat Bankası, Halk Bankası, Emlak Bankası gibi kamu ihtisas bankalarından Ziraat Bankası devlette kamu bankası olarak çalışmalı, Halk Bankası ve Vakıf Bank'ta önce özerkleştirme ve halka arz yoluyla özelleştirme tercih edilmelidir. Bankacılık sistemi planlı ve rasyonel bir anlayışla yeniden düzenlenerek, bankaların mevduat ve kredi faizlerini ölçsüz artırımları engellenmeli, mevduat garantisi küçük tasarruf sahiplerini korumak kaydıyla daraltılmalıdır.

13-) Özelleştirme Kapsamı Dışında Tutulacak KİT'lerin Ekonomiye Kazandırılması

Kamu İktisadi Teşekkülleri bölgesel ve gelişmişlik farklarını kapatmak amacıyla kurulmuş olmalarına rağmen belirli bölgelerde bu amaca uygun faaliyet gösterememektedirler. Öz sermayeleri yetersiz KİT'ler de, yüksek faizle borçlanmak suretiyle doğru hamleler yapamamaktadır.

Önerimiz

Özelleştirme kapsamı dışında tutulacak KİT'ler, kalkınmada öncelikli yörelerde bölgesel gelişmişlik farklarını kapatmak maksadıyla yöresel birikim ve kaynakların değerlendirilmesine katkı sağlayacak işletmeler haline getirilmelidirler. Bu amaçla, KİT'ler stratejik durumlarına göre özerk işletmeler olarak yapılandırılabilirler. Özelleştirme kapsamı dışında kalan KİT'lerin öz sermaye yetersizlikleri giderilmeli ve yüksek faizle borçlanmalarını önleyecek yöntem ve politikalar uygulamaya konulmalıdır.

BÖLÜM-IV

YATIRIM TEŞVİK POLİTİKALARI

GENEL SORUNLAR- ÇÖZÜMLER

1. Teşvik kapsamı içinde bulunan illerde devlet kurumları mümkün olduğu ölçüde aktif ekonomiden çekilme politikası izlemelidir. Bu sebeple devlet malzeme ofisleri gibi kurumların özel sektörle rekabet içine girmesi engellenmelidir. Bu DMO'ların özelleştirilmesi gibi bir aktif politika-nın da getirilmesini sağlayacaktır.

2. Bürokrasinin ve siyasilerin, teşvik uygulamalarında görevli memurların, yatırımcıyı kışkırtan ve devletin teşvik kapsamında yatırımcıya verilmek üzere tahsis ettiği yerler ve sunduğu imkanlar konusunda katı bir tutum içerisinde bulunan yapıdan çıkarılması için eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir.

3. Teşvik kapsamında bulunan illerdeki resmi kurum ve kuruluşlar ihtiyaç duydukları ürün ve hizmetleri bulundukları şehirden temin etmeye yönlendirilmeli, merkezi alım yapmayı caydırıcı tedbirler alınmalıdır.

4. Türkiye şartlarında her bölgenin aynı şartlara sahip olmaması bölgesel tedbirleri gerekli kılmaktadır. Tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi için daha etkin yöntemlerin bulunması, sanayinin kırsal ve az gelişmiş bölgelere teşvikle kaydırılması, sosyal devlet olmanın en önemli özelliklerinden olup, başarının sağlanmasında etken olacaktır.

5. Coğrafi olarak ve büyük ticari merkezlere yakınlık itibari ile farklılık arz eden illerin teşviklerden faydalanyor olması, yatırımcının bölgeyi tercih etmemesi gibi açık bir sonuç doğurmuştur. Bu sebeple ekonomik, coğrafi ve sosyal farklılıklar göz önünde tutularak **bölgesel ve sektörel öncelikli teşvik uygulaması** mikro düzeyde gelişme için gereklilik arz etmektedir.

6. Teşvik uygulamaları sadece yeni yatırımcıya yönelik olmamalı, eski yatırımcılar küstürülmemelidir. Bu teşviklerin tamamı eski ve yeni yatırımcılara yönelik olarak uygulanmalıdır. Böylece haksız rekabet önlenerek, eski yatırımcı da korunacaktır.

7. İşsizlik sigorta fonunda bugüne kadar biriken 21 milyar YTL'ye yakın meblağın ülkemizde resmi işsiz sayısının bugünün üç misline çıkması halinde dahi yeterli olacağı görüldüğünden, İşsizlik Sigorta Fonu'na işveren tarafından zorunlu katkı payı oranının azaltılması sağlanmalıdır.

8. Bölgesel asgari ücret uygulamasına geçilmesi suretiyle, iş gücü arzı ve iş gücü talebi daha rahat dengelenebilecek ve rekabet dezavantajı yaşanan bölgelerde kayıt dışı istihdam yerine kayıt içi istihdam oluşturulması teşvik edilecektir.

9. Asgari ücret kadar gelirin vergiden muaf tutulması, işletmelerin istihdam politikasını teşvik edecektir.

10. İstihdam mevzuatı esnekleştirilerek, özellikle kısmi veya geçici süreli istihdam gibi daha esnek istihdam şekillerine imkan tanınması sağlanmalıdır.

11. Kayıt dışı ekonominin ortaya çıkışının sebepleri araştırıldığında, ekonomik, demografik ve kurumsal faktörler ön plana çıkmaktadır. Kayıt dışılığın yoğun olduğu sektörlerde ikili bir yapı oluşmakta ve bu yapı ekonominin yüksek bir verimliliğe ulaşmasını ve dolayısı ile daha fazla büyümesini engellemektedir.

12. Kıdem tazminatının diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, göze çaracak şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Bu yükseklik, ekonominin kayıt içi istihdam oluşturma kapasitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Kıdem tazminatı sistemi işlemi, işsizlik sigortası oluşturulması öncesinde tasarlanmış ve uygulanmaya konulmuştur. İşsizlik sigortasının yürürlüğe girmesi ile birlikte kıdem tazminatı sisteminin de gözden geçirilmesi elzem hale gelmiştir.

13. Teşvik yasası kapsamında bulunan 5350 ve 4325 sayılı yasalarda öngörülen özellikle enerji desteklerinin verilmesi gerekmektedir.

14. Hazineye bağlı arazilerin yatırımcılara bedelsiz tahsis edilerek, yeni iş alanlarının açılması, hem ekonomik kalkınmayı hem de istihdam politikalarını hızlandıracaktır.

15. SSK primlerinin çok yüksek olması sebebiyle birçok işletmeler çalıştırdıkları işçilere ödedikleri ücret tutarında SSK primi ödememektedirler. Bu şekilde meydana gelen kayıt dışının engellenmesi için, primlerde belli bir azaltma yapılması yerinde olacaktır.

16. Haksız kazancın önüne geçilmesi karşısında kayıt dışı sağlanan gelirlerin kontrol altına alınması gerekmektedir. Bir sistem dahilinde Hizmet sektörünün aktörlerinin (doktor, eczacı, avukat, müşavir gibi) gelirlerinin ekonomiye kazandırılması ve kayıt altına alınması gerekmektedir.

17. Ülkemizde bir çok yerde değişik konularda Yerel yönetimler tarafından düzenlenen festival, fuar v.b. organizasyonlar için toplanan paraların faturalandırılması, buradaki kayıt dışının önlenmesi noktasında faydalı olacaktır.

18. Devlet dairelerinin daha etkin ve verimli çalışabilmesi için, Devletin elinde bulunan arsa, gayrimenkul, bina v.b. taşınmazlardan faydalanmak gerekmektedir. Bunun için devletin elinde bulunan taşınmazların listesinin sürekli güncelleştirilmesi ve envanterinin çıkarılması gerekmektedir.

19. Vatandaşlara fiş alma alışkanlığı kazandırabilmek için, her fişe bir kura numarası verilmeli ve verilen bu numaralara ayda bir defa yapılacak çekilişlerle büyüklü küçüklü hediyeler verilmelidir. Böylelikle fiş toplanılması ve buna bağlı olarak gerçek manada vergi rakamlarının ortaya çıkması sağlanacaktır.

20. Devletin her kademesinde üretken olmayan ve kamu yararı taşımayan harcamalarda tasarrufa gidilmelidir.
21. Kamu ihalelerinin şeffaflığını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
22. Yolsuzlukla mücadele kesintiye uğramadan devam etmelidir.
23. Kayıt dışı ve yasadışı iktisadî faaliyetler önlenmelidir.
24. Tarımın başta sanayi olmak üzere diğer sektörlerle organik bütünlüğünü gözeterek uzun vadeli bir planlama yapılmalıdır.
25. Döviz tevdiat hesaplarına uluslararası faiz hadlerinin üzerinde faiz verilmeyerek, YTL'nin dövizle ikamesi caydırılmalıdır.
26. İthal edilen malları ülkemizde üretmeye, ihracatı artırmaya yönelik yatırım projeleri teşvik edilmelidir.
27. Banka sistemi plânlı bir rasyonelleştirmeye tâbi tutulmalı; bankaların mevduat ve kredi faizlerini ölçsüz artırmaları engellenmeli; mevduat garantisi küçük tasarruf sahiplerini koruyacak şekilde tedricen daraltılmalıdır.
28. İhracatın bileşimi yüksek katma değerli ürünler lehine değiştirilmeli, bu yönde sanayi, finansman ve teknoloji planlaması yapılmalıdır.
29. Ücretliler için uygulanan özel indirimin makul bir süre içinde asgari ücret düzeyine çıkarılması sağlanmalıdır.

30. Sektörel Yatırım indiriminin kaldırılmasının ardından, formül arayışı içine giren Maliye Bakanlığı, yeni teşvik politikasını belirlemelidir. Buna göre katma değerli ithalat sektöründe vergi oranları daha düşük olmalı ve sektörlerle göre teşvik uygulanmalıdır.

31. Katma değeri yüksek olan sektörlerle yönelik yatırım indiriminin Türkiye'nin AB sürecine önemli bir katkısı olmalıdır. Yatırım indiriminin tamamen kaldırılması yatırımın ve istihdamın önüne set çekilmesi demektir. Yatırım indiriminin bütün sahalara değil, makine ve bilgi teknolojileri gibi belirli sektörlerle uygulanması lazımdır. Gıdada bazı emek yoğun sektörlerle teşvik uygulandı. Herkes buna karşı çıktı ama 49 ilde hala un fabrikalarına yönelik teşvik uygulanıyor. Ayrıca Türkiye'nin sanayi envanterinin Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından çıkarılması gerekmektedir. Türkiye'nin hangi illerde hangi fabrikaları var bunların bilinmesi gerekir.

32. Gümrüklerde aşırı ithalat sebebiyle birçok mal gümrüksüz olarak ve kontrolsüz olarak gümrüklerden girmektedir. Özellikle tekstilciler de bu durumdan olumsuz olarak etkilenmektedirler.

33. Türkiye'de kullanılan LPG ve akaryakıtın ciddi bir oranı kaçaktır. Türkiye bugün 48 ülkeden petrol ithal etmektedir. Bu ülkelerin kayıtlarına göre, Türkiye son üç yıl içerisinde bu ülkelere 28 milyar dolar petrol ithal etmiştir. Ancak resmi kayıtlarda bu rakam sadece 9,3 milyar dolar olarak gözükmektedir. Arada kalan kaçak 18,7 milyar dolardır. Türkiye'deki araç sayısındaki artış, ham petrol ithalat, toplam akaryakıt ve LPG rakamları bunu açıkça göstermektedir.

Ham petrol İthalatı:

2003	: 24,0 milyon ton
2004	: 23,9 milyon ton
2005	: 23,4 milyon ton
2006	: 23,8 milyon ton

Araç sayısında artış:

2004:	0,8 milyon ton
2005:	1 milyon ton
2006:	1,1 milyon ton

Toplam Akaryakıt:

2004:	18,1 mil.ton
2005:	17,8 mil.ton
2006:	17,6 mil.ton

LPG:

2004:	3,8 mil.ton
2005:	3,7 mil.ton
2006:	3,6 mil.ton

Bu durumun önüne geçilmesi gerekmektedir. Marker uygulaması doğru bir adımdır. Cezalar caydırıcı olmalıdır.

34. Firmalarımızın profesyonelleşmesi, teknolojiye ve hızla değişen şartlara ayak uydurabilmesi, dünya ile rekabet edebilmesi için mühendislik, müşavirlik, yönetim ve hukuk danışmanlığı gibi hizmetlerden faydalanması önem kazanmaktadır. Özellikle Küçük ve Orta Ölçekli işletmelerin bu tür hizmetleri satın almasında hukuki kolaylıklar ve vergi teşvikleri sağlanmalıdır.

BÖLÜM-V

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ KALKINMA İÇİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ülkemizde uygulanan “Mali Politika” sistemi tek tip olup, bölgeler arasında farklılık göstermemektedir. Ancak ülkemizin bazı bölgeleri gerek iklim şartları yönünden, gerekse denize olan uzaklığı itibarıyla farklılıklar arz etmektedir. Ülkemizin bölgeler arasında dengeli bir kalkınma politikası uygulayamaması ve bazı bölgelerde ekonomik ve sosyal gelişmeyi ihmal etmesi sonucu, Doğu Anadolu Bölgesi ülkemizin ekonomik gelişmesinden yeteri kadar pay alamamıştır. Bu nedenle, bölgesel kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik özel tedbirler alınmalıdır.

1. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi’nde Devlet Demir Yolları’nın katar uygulaması (10 vagonun az yük yüklenmemesi) bölge için kaldırılmalıdır. Buna ek olarak, idaresi kamunun elinde olan taşıma araçlarının nakliye bedellerinin teşvik kapsamına alınması gerekmektedir. Bölgede yatırım yapmak isteyen ve sermaye sıkıntısı çeken işletmeler için hammadde- nin dışardan taşınması büyük zorlukları beraberinde getirmektedir.

2. Erzurum'da 5084 sayılı teşvik yasasından yararlanarak, bedelsiz arsa ve arazi temini için 24 firma müracaat etmiş olmasına rağmen, geçen süre içerisinde sadece 2 dosya tamamlanmıştır.

3. Şanlıurfa'da Organize Sanayi Bölgesinin yetersiz olmasından dolayı, yatırıma yönelik fabrikalar için gerekli alanlar bulunamamaktadır.

4. Güneydoğu Bölgesinde istihdamın artırılması için istihdam üzerindeki vergi yükünün azaltılması ve sosyal sigorta ödemelerindeki işveren payının düşürülmesinin çok olumlu etkisi olacaktır.

5. Erzurum ilinde bulunan işletme sahipleri olarak İran'a iş gezileri düzenlemektedir. Bu ziyaretlerde; ithal ve ihraç edilen malların ülkemize girişlerinde ve ülkemizden çıkışında çeşitli problemlerin yaşandığı, malların Türk gümrüğü tarafında bekletildiği, bunun da nakliyeciler firmalara ekstradan para ödemesine ve maliyetlerin artmasına neden olduğu, ihracat ve ithalat esnasında gümrük sahasında ve ayrıca gümrük sahası dışında defalarca yapılan kontrollerin Dış ticareti caydırıcı ve bıkırtıcı olduğu tespit edilmiştir. Bu kontrollerin mümkünse, yalnızca gümrük sahası içinde yapılmasının sağlanması veya yapılan kontrollerin asgariye indirilmesi için girişimlerde bulunulması gerekmektedir.

6. Doğu Anadolu Bölgesinde istihdam edilen ücretlilerden kesilen verginin ve SSK priminin bir kısmının işsizlik fonundan karşılanması (Bu konuda hükümetin çalışması mevcuttur.)

7. Özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki

gümrüklerde personel eksikliğinin ve eğitiminin giderilmesi gereklilik arz etmektedir.

8. 5084 sayılı teşvik yasasının uygulamasının neredeyse tüm ülke geneline yayılması Doğu Anadolu bölgesi ve Erzurum ili özelinde de olumsuzluklar doğurmaktadır.

9. Elektrik enerji desteğinin uygulamasındaki gecikmelerin bir an önce telafisi ve enerji indiriminin tahakkuk eden faturanın altında enerji indirimi başlığında düşülerek vatandaşın kurumlar arasında mekik dokumasının engellenmesi ve alacağının geciktirilmemesi gerekmektedir.

10. Doğu Anadolu bölgesine yeni gelen doğalgaz ve alternatif enerji kaynakları teşvik kapsamına alınmalıdır. Bölgemizde üretilen elektrik enerjisi Türkiye'nin batısında sanayide tüketilmektedir. Enerjiyi batı bölgelerimize taşımada %50'lere varan kayıplar göz önünde tutularak, Doğu Anadolu bölgesindeki sanayide tüketilen elektrik enerjisinde daha fazla indirim yapılması bölge ekonomisine fayda sağlayacaktır.

11. Bölgesel teşvik sistemi kapsamında Doğu Anadolu Bölgesinde teşvik kapsamında şu sektörler ağırlık verilmelidir:

- a-** Tarım, Hayvancılık ve Arıcılık (Organik olanlara daha özel uygulamalar)
- b-** Turizm (Kış Turizmi, Yayla Turizmi, Rafting, Sağlık Turizmi)
- c-** Eğitim tesisleri (Örgün ve Yaygın)
- d-** Sağlık tesisleri
- e-** Konfeksiyon gibi, call center'lar gibi emek yoğun sektörler
- f-** Toprağa Dayalı Sanayi (Su Şişeleme, Seramik, Madencilik)

12. Teşviklerden yararlanılması noktasında öncelikli olarak mahalli yatırımcıların teşvik edilmesi gerekmektedir. Bölgeye katma değeri olmayan, aksine kendi işletmelerini finanse eden –özellikle büyük marketlerin ve KİT’lerin-, vergi ödemelerini bulundukları illerde yatırımları zorunlu hale getirilmelidir.

13. Doğu Anadolu Bölgesi Bölge özellikle hayvancılık alanında bir tarım bölgesi olması gerekirken, kırsal alandan kent merkezlerine göç eden bir yapıya dönüşmüştür. Bunun önüne geçmek için köyde ikamet edip çiftçilikle uğraşan vatandaşlara yönelik teşvik edici uygulamalar yapılmaktadır. Ancak bu sübvansiyon uygulamalarının daha sistematik hale getirilerek, üretime yönelik olması sağlanmalıdır.

14. Tarımla uğraşan vatandaşları eğitmek için, 4 yıllık Tarım Meslek okullarının açılması gerekir.

15. Çiftçilerin kooperatifleşerek örgütlenmeleri gerekir. Alabalık yetiştiriciliği bu bölgede önemli yer tutmasından dolayı buna önem verilmelidir.

16. Hayvan yemi üretimi de Erzurum, Kars ve Ağrı için önemli bir gelir kaynağı olabilir.

17. Kış sporlarının geliştirilmesi hususunda olağanüstü bir gayret zaten vardır. Bu heyecanı canlı tutmak gerekir.

18. Bölgedeki tarihi ve kültürel zenginlikler tanıtılmalıdır.

19. Erzurum ve civarında kış mevsiminin uzun olması, dinlenme ve spor yerlerine olan talebi artırmaktadır.

20. Doğu Anadolu Bölgesinde kış şartları çok zor olduğundan memurların buralarda tutulması güçleşmektedir. Teşvik için ayda 300-400 YTL yakacak yardımı ödeneği verilmesi uygun olacaktır. Ayrıca TOKİ vasıtasıyla lojman yardımı da yapılabilir.

21. Yatırım konusunda 2011 Kış Olimpiyatları ile ilgili kamu yatırımlarının artırılması gerekir. (Hükümetin bu konuda çalışması olduğunu takip ediyoruz)

22. Bürokratik engeller, bilgi noksanlığı, dış pazar talebinin ne olduğu ihracatla ilgili devlet teşvikinin ne olduğu kimse tarafından doğru olarak bilinmemektedir. Bu husustaki mevzuat çok dağınıktır. Bununla ilgili bir çalışma yapılarak, bu konuda bir rehber hazırlanmalıdır.

23. Sınır kapıları açılarak meşru zeminde sınır ticaretinin geliştirilmesi Doğu Anadolu bölgesi açısından önemlidir.

24. Adana, sanayi ve ticaret konusunda çok büyük potansiyele sahip illerimizden birisidir. Bu ilimizin teşvik kapsamına alınması ülkemizin kalkınmasına faydalı olacaktır. Adana kendine verilecek böyle bir imkanı değerlendirmekte diğer illerimizden geri kalmayacaktır. İmalatta kullanılan elektrik ve suyun fiyatları çok yüksektir. Bu durum bölgedeki üretim maliyetlerini haddinden fazla artırmakta ve rekabet şanslarını azaltmaktadır. Özellikle bölgedeki kuruyemiş sektör temsilcileri elektrik ve su fiyatlarının uygun rakamlara çekilmesi konusunda destek beklemektedir.

BÖLÜM-VI

MALİYE POLİTİKALARI HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRME

Ülkemizde 2001 yılından itibaren sıkı bir maliye politikası uygulanmaya konmuş ve bu mali disiplinin meyveleri her geçen gün ülke insanına faydaları yansımaya başlamıştır. Olumlu gelişmelerin yavaş yavaş yaşanmaya başladığı bu ortamda, kamuda uygulanmakta olan mali disiplinin seçim sürecine girdiğimiz şu günlerde de uygulanmasına istikrarlı bir biçimde devam edilmelidir.

Mali disiplin; kamu gelirleri ve kamu giderlerinin birbirine denk olmasını ifade etmektedir. Burada kastedilen sadece konsolide bütçe dengliği değil, bütçe gelir ve giderlerinin birbirine denk olması dışında, sosyal güvenlik kuruluşları, yerel yönetimler, fonlar, döner sermaye ve KİT'lerin bütçelerini de içine alan tüm kamu gelir ve giderlerinin dengliğidir.

Şüphesiz mali disiplinsizliğin farklı nedenleri vardır. Mali disiplin ve disiplinsizliğin tarihi gelişimi dünyanın bir çok ülkesinde aynı seviyelerde seyretmiş olup, ülkemizdeki durum da dünyanın birçok ülkesindeki geliş-

melerden çok farklı olmamıştır. Ülkemizde mali politikaların tarihi gelişimi özetle; durgunluk dönemlerinde artırılan kamu harcamalarının ekonomik canlanma ile birlikte kısılmadığı ve bu dönemlerde azalan vergi gelirlerinin, vergi oranları artırılarak ve yeni vergiler konularak giderilmeye çalışıldığı gözlenmiştir. Seçim öncelerinde oylarını artırmak kaygısıyla vergi oranlarını indirip kamu harcamalarını artıran siyasi iktidarlar, seçim sonrasında artan kamu açıklarını finanse etmek için vergi oranlarını tekrar artırmaya başladıkları için genelde sorunun ana sebebi siyasi olarak görülmüştür.

Maliye politikası; devletin, ekonomik ve sosyal amaçlara ulaşılmasını sağlamak üzere, vergi alma ve harcama yapmak suretiyle ekonomik hayata yaptığı müdahalelerdir. Maliye politikasının uygulanmasındaki temel unsurlar;

- Devlet Harcamaları
- Devlet Borçları
- Vergiler...

olmak üzere üç önemli başlıkta toplanmakla birlikte;

- Gelir dağılımını etkileyen politikalar,
- Yatırım harcamalarında izlenen politikalar,
- Sosyal amaçlı harcamalarda izlenen politikalar,

olmak üzere devlet harcamaları da üç önemli başlık olarak öne çıkmaktadır. Günümüzde kamu harcamalarının azaltılması yönündeki yoğun gayretlere rağmen, GSMH içindeki payı hala yüksektir. Artan kamu harcamaları finansmanının temini ise, hükümetlerin çözmesi gereken en önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Kamu harcamalarının finansmanında ise en büyük payı şüphesiz vergi gelirleri oluşturmaktadır. Ülkemiz kamu ma-

liyesinde yakın geçmişte yaşanan temel sorunlar; kısaca kamu kesiminin borçlanma gereği, kamu harcamaları ve kamu gelirleri cephesinde yaşanan disiplinsizlik olarak öne çıkmaktadır.

Dış borç ödemelerinde son derece kararlı bir şekilde uygulanan politikalarla birlikte ülkenin mali disiplinde istikrarı yakalamasında en önemli etkenlerden biri olan kamu dış borcu konusunda kayda değer gelişmeler yaşanmıştır.

Mali disiplinin sağlanması ve maliye politikalarının kontrol altında tutulması yeni girişimleri, ekonomik canlanmayı hareketlendirmektedir. Bir kalkınma hamlesi ve aracı olarak kullanılan teşvik politikalarına çeşitlilik ve yapısal düzenlemeler kazandırmak da, son derece önemlidir. Bu sebeple bölgesel hatta sektörel ve mikro düzeyde hedeflere yönelik farklı bir teşvik sisteminin uygulanması ekonomik canlılığın sürmesi adına gerekli görülmektedir.

Kayıtdışı ekonomi, kısaca “devletten gizlenen ve kayda geçirilmeyen, bu nedenle de denetim dışında kalmaya özen gösterilen” faaliyetlerin tümü olarak tanımlanabilir. Kayıtdışı ekonomi, Gayri Safi Milli Hâsıla hesaplamalarına dâhil edilmeyen alanı temsil etmektedir. Ülkemizde, kayıt dışı ekonominin kayıtlı ekonomiye oranının çok yüksek olduğu, herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Bu durum aslında devlet otoritesini zaafa uğratmakta ve devlet gelirlerini büyük miktarlarda azaltmaktadır.

Kayıtdışı istihdam gerçeği de, kayıtdışı ekonominin doğal sonuçlarından biridir. Konuyu irdelerken, aslında öncelikle kayıtdışı istihdamı doğru-
dan doğruya besleyen ve büyüten nedenleri ve gerçekleri aydınlığa kavuşturmakta fayda var. Bu itibarla, kayıt dışı istihdamın vergi boyutunun tartı-

şılması, bu durumun açıklığa kavuşturulmasında önemli kazanımlara vesile olacaktır.

Kayıt dışı istihdam, kamu açıklarının ve borçlarının artmasına, enflasyonun beslenmesine, işsizliğin artmasına, rekabet gücünün azalmasına, kurumsallaşamama hastalığına, sendikal sistemden uzaklaşmaya, verimsiz ve kalitesiz üretime, sosyal güvenlik kapsamının daralmasına ve iş sağlığı şartlarının kötüleşmesine neden olmaktadır.

İş adamlarımızın işgücü maliyetini düşürebilmek amacıyla, üretimin belirli aşamalarında fason üretim yaptırdığı ya da taşeron firmaları devreye soktuğu bir gerçektir. Fason üretim yapan işyerleri ile taşeron işyerlerinin çoğalması ve rekabet şartlarının ağırlaşması nedeniyle, buralarda kayıt dışı istihdamın daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Kayıt dışı istihdamın artmasının sebepleri arasında, sosyal güvenlik kuruluşlarına ödenmesi gereken prim ve sosyal amaçlı kesintilerin çok yüksek (OECD ülkeleri içinde %43 ile birinciyiz) olması sayılabilir. Ayrıca bu artışa, vergi oranlarının yüksek oluşu ve vergilerin adil olarak toplanamamasının da etkili olduğu söylenebilir. Bununla beraber, vergi ve diğer kesintileri ödeyenlerin, toplanan kaynakların yerinde harcanmadığına ilişkin görüşlerinin güçlenmesi, çalışanlar ve çalıştıranlar arasında özel anlaşmaların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu durum da şunu göstermektedir ki; o günün şartlarında elde edilecek daha yüksek gelir, daha sonraki yıllarda kazanılacak ekonomik ve sosyal menfaatlerden daha önemli hale gelmektedir.

Yeterli sermaye birikiminin olmaması ve kredi olarak kullanılacak fonların pahalı olması, küçük ölçekli üreticilerin üretim sürecinde daha önem-

li bir rol oynamaktadır. Yüksek oranlı sigorta primleri ve sosyal amaçlı fon ödemeleriyle artan işgücü maliyetleri, işverenlerin ek işçi istihdamını engellemekte, yeni yatırımlara ayrılacak kaynakları sınırlamakta ve kaçak işçi istihdamını artırarak, kayıt dışı sektörü büyötmektedir. Bu durum yasal düzenlemelere karşı bir direnç oluşturmakta ve çalışanların kayıt dışı sektöre kaymasında önemli bir sebep teşkil etmektedir.

Kayıt dışı istihdamın, yasal olmayan ekonomik faaliyetlerin yanı sıra, yasal ekonomik faaliyetler kapsamında da faaliyetlerin kısmen bildirilmesi, primden kaynaklanan eksik bildirimler ile gelir ve ücretten kaynaklanan eksik bildirimler, bu durumun görünen diğer yüzünü oluşturmaktadır.

Kayıt dışı istihdam dört şekilde söz konusu olabilmektedir.

- Birincisi, istihdam edilen işçilerin hiçbir şekilde kayıtlarda gösterilmemesi,
- İkincisi; istihdam edilen işçilerin çalıştıkları sürenin sadece bir kısmının kayıtlarda gösterilmesi,
- Üçüncüsü; istihdam edilen işçilerin prime esas kazançlarının eksik gösterilmesi ve
- Dördüncüsü de istihdam edilen işçilerin hem çalışma sürelerinin hem de prime esas kazançlarının eksik gösterilmesidir.

Türk vergi sisteminde bulunan küçük çiftçi, esnaf ve sanatkârlara uygulanan muafiyet durumuna bakıldığında, işportacı ve seyyar satıcıların tamamına yakınının vergiden muaf esnaf arasında sayıldığı görölmektedir.

MÜSTAKİL SANAYİCİ ve İŞADAMLARI DERNEĞİ

Sütlüce Mah. İmrahor Cad. No:28 Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0 (212) 222 04 06 **Faks:** 0 (212) 210 50 82

web: www.musiad.org.tr **e-mail:** musiad@musiad.org.tr